

Факултет инжењерских наука Универзитета у Крагујевцу

Ивана Л. Вујичић

Профил студента у Србији данас
мастер рад

Крагујевац, 2018.

Факултет инжењерских наука Универзитета у Крагујевцу

**Назив студијског програма: Индустијски инжењеринг- Пословни
информациони системи**

Ниво студија: мастер студије

Модул: индустријски инжењеринг-ПИС

Предмет: менаџмент комуникацијама

Број индекса: 610/2016

Ивана Л. Вујичић

Профил студента у Србији данас мастер рад

Комисија за преглед и одбрану:

1. **Др Фатима Живић - ментор**
2. _____
3. _____

Датум одбране: _____

Оцена: _____

У оквиру овог мастер рада кандидат треба да:

Студирање и истовремени рад, данас су феномен који полако осваја све студенте широм света. Када почну да раде, студенти тешко успевају да ускладе своје обавезе са обавезама на факултету. Да би се та ситуација променила у будућности, очекује се од послодаваца и факултета да обезбеде тим студентима флексибилно радно време, односно флексибилно студирање. У будућности очекује се све учесталије коришћење групних и приватних четова, форума за дискусију, клауд система, видео и аудио комуникације, мудл портала и свих осталих видова модерне комуникације који ће омогућити бољу комуникацију студената и професора, лакшу размену знања, као и добијање правовремених информација.

Препоручена литература:

- 1) Carnevale A., Smith N., Melton M., Price E., (2015), Learning While Earning: The New Normal, Center on Education and the Workforce, McCourt School of Public Policy, Georgetown University
- 2) Sanchez- Gelabert A., Figueroa M., Elias M., (2017), Working while studying in higher education: the impact of the economic crisis on academic and labour market success, European Journal of Education, research, development and policy, Volume 52, Issue 2,,
- 3) Callender C., (2008), The impact of term- time employment on higher education students' academic attainment and achievement, Birkbeck, University of London, London UK

Крагујевац, 2018. године

Ментор:
Фатима Живић др.

Садржај

Апстракт

1. УВОД.....	1
2. СТУДИРАЊЕ И РАД.....	3
2.1. О студентима и студирању	3
2.3. Феномен рада током студирања	7
2.4. Од образовања до посла.....	8
2.5. Повезаност програма високог образовања и каријере	9
2.6. Рад у току студирања- Америчка традиција.....	11
2.7. Образовање у Републици Србији	17
3. ПРОФИЛ СТУДЕНТА У СРБИЈИ ДАНАС	22
3.1. Метод истраживања	23
3.2. Резултати спроведеног испитивања	23
3.3. Анализа спроведеног истраживања	29
3.4. Дискусија резултата спроведеног истраживања	40
4. Закључак	43
Литература	44
Попис табела и графикона	46
ПРИЛОГ 1	48

Анстракт

Студирање и истовремени рад, данас су феномен који полако осваја све студенте широм света. Да би покрили додатне трошкове, студенти се често окрећу ка раду, налазе неке привремене послове како би зарадили екстра цепарац, док неки, који имају среће, налазе послове који прате њихово студирање и на којима ће наставити да раде и након студирања. Када почну да раде, студенти тешко успевају да ускладе своје обавезе са обавезама на факултету, па се неретко деси и да одустану од факултета и да наставе да раде. Да би се та ситуација променила у будућности, очекује се од послодаваца и факултета да обезбеде тим студентима флексибилно радно време, односно флексибилно студирање. У будућности очекује се све учесталије коришћење групних и приватних четова, форума за дискусију, клауд система, видео и аудио комуникације, мудл портала и свих осталих видова модерне комуникације који ће омогућити бољу комуникацију студената и професора, лакшу размену знања, као и добијање правовремених информација.

кључне речи: *студирање, рад, студирање и рад истовремено, комуникације*

Abstract

Studying and working simultaneously is today's phenomenon that slowly captures students around the world. In order to cover additional expenses students often choose to work by finding some temporary jobs in order to earn extra pocket money or for those lucky ones long-term jobs which are consistent with their field of study and where they will continue working after finishing the college. When students start working they find it hard to manage their duties with the obligations at the college, so they quit college and continue working which is not an uncommon situation. In order to change the situation in the future, it is expected from employers and faculties to enable flexible working time i.e. flexible studying to these students. Increasingly frequent use of group and private chats, discussion forums, cloud systems, video and audio communications, muddle portals and all other forms of modern communication is expected in future enabling better communication between students and professors, easier exchange of knowledge and the obtainment of timely information.

key words: *studying, working, studying while working, communication*

1. УВОД

Бити успешан и најбољи у свом послу и имати каријеру која се креће узлазном путањом, јесте један од циљева коме тежи све већи број младе популације. Да би могли да остваре тај циљ, млади након завршене средње школе треба да наставе са својим школовањем уписујући факултете, који ће им бити подршка у њиховом даљем напредовању.

Студирати је веома тешко и захтева велика одрицања. Они који желе да буду најбољи, одричу се излазака и уживања, и окрећу се ка учењу. Међутим, велики проблем данашњих студената је недостатак финансијских средстава како би могли да исплате трошкове студирања. То их у великој мери омета и већина њих је приморана да нађе неки додатни посао, како би могли да имају додатног новца за трошење.

Поред проблема недостатка финансија, студенти који почињу да раде за време студирања наилазе на пар проблема који су им препрека за студирање. Један од проблема јесте немогућност редовног присуствовања предавањима и вежбама, који изазива још већи проблем, а то је комуникација са професорима. Студенти су у тим ситуацијама усмерени на комуникацију са професорима путем мејла, и често се дешава да је та комуникација једнострана. Студенти и професори ће у неком наредном периоду морати да пронађу ефикаснији начин комуникације како би студенти неометано завршили своје студије.

Све више аутора се бави тематиком која се односи на студирање и рад истовремено, и каквог то има утицаја на студенте и Универзитете, те како студенти успевају да ускладе обавезе на факултету и послу и како одвијају комуникацију са професорима.

Немогућност присуствања настави, данас је један од проблема који је важан не само за студенте, него и за универзитете. Велики број радова је у последњем периоду усмерен на истраживању и проналажењу решења за ову врсту проблема. У оквиру рада „Psychological and demographic predictors of undergraduate non- attendance at university lectures and seminars“, написан од стране Oldfield J., Rodwell J., Curry L. и Marks G., који је публикован у оквиру часописа Jurnal of Further and Higher Education, аутори говоре о проблему неприсуствовања студената на предавањима, и наводе то као велики проблем, који ради на штету студената и наставног особља. Њихов задатак у овом раду је био да се кроз истраживање и анкету приближе студентима, да добију информације о њиховом студирању, животу и раду, и да на основу добијених резултата открију који је основни проблем недоласка студената на факултете. Резултати овог истраживања су показали да су разлози недоласка на факултет првенствено привремено запослење, затим смањен осећај припадности на факултету, велики број приватних обавеза и на крају ментално здравље студената. Као решење овог проблема, они предлажу да се студентима који привремено раде омогући флексибилније студирање или да се повећају новчана средства која се издвајају за буџет; затим организовање разних курсева који ће помоћи студентима да своје обавезе око студирања одраде и ван факултета; као и организација разних радионица које

ће бити усмерене ка социјализацији студента и њихово укључивање у оквиру друштвених активности.

Nguyen N. и Williams P.J., су у оквиру свог рада, под називом „Foster Interaction by the Integration of ICT with Sociocultural and Constructivist Learning Principles“, публикован од стране Америчког института за физику, настојали да истраже примену информационо-комуникационих технологија кроз учење и развој. Они су своју студију спровели над студентима који долазе из Азије и циљ је био да се повежу информационо-комуникационе технологије које се користе за интеграцију друштвено културних и конструктивних принципа учења, како би се подстакла и побољшала интеракција међу студентима за учење. У оквиру истраживања учествовали су студенти, професори и асистенти, и добијени су позитивни резултати, тј. побољшана је интеракција међу студентима. Истраживање је спроведено тако што је професор задао различите задатке ученицима и од њих је тражио да користе разне ресурсе за њихово решавање, и да затим ураде групну презентацију решења до који су дошли. Током израде задатака, професор је приметио да је дошло до велике интеракције међу студентима, затим студената и информационо- комуникационих технологија, као и између студената и професора, што је и био циљ овог истраживања. Након презентовања добијених решења, резултати ове студије су показали да је побољшана комуникација међу студентима као и коришћење информационо- комуникационих технологија, па је предлог за неки наредни период, да се студентима који истовремено раде и студирају, омогући праћење наставе и одрађивање факултетских обавеза путем ових средстава комуникације.

Још један, од мноштва радова који се баве овом тематиком, јесте рад групе аутора са Факултета за менаџмент у Прешову у Словенији. Vavrek R., Kravcakova Vozarova I., Kotulic R., Bednarova L., Adamisin P., су у оквиру свог рада „Communication tools and their use by teachers and students at the university“, настојали да укажу које су све могућности примене информациононих и комуникационих технологија у процесу учења на факултетима. Они предлажу увођење e- learning- а, тј. онлајн учења, кроз прављење платформе коју ће моћи да користе само студенти факултета и на којој ће моћи да нађу све потребне информације, а то је Moodle платформа. У оквиру свог рада, они указују на то да је данас примена информационо- комуникационих технологија све већа, скоро да не постоји универзитет који их не примењује, што пружа великих могућности за учење студентима, праћење наставе, као и комуникације са професорима. Они сматрају да је онлајн учење будућност студирања и да пружа флексибилност студентима да студирају. То је нарочито значајно за оне студенте који раде, јер они на тај начин могу добити све потребне информације које се тичу факултета, од тога шта треба да уче до тога када се полажу колоквијуми и испити. У оквиру овог рада, аутори су урадили једно истраживање које се односи на то, на који начин комуницирају студенти и професори. Од понуђених одговора, комуникација путем мејла, проналажење информација на сајту факултета, мудл платформа, огласне табле на факултетима и слично, највећи број студената и наставног особља је одговорило да најчешће комуницира путем мејла. Оно што је задатак у будућности јесте, да се полако почне са применом мудл платформе и да она постане примарни начин комуникације и добијања потребних информација.

2. СТУДИРАЊЕ И РАД

2.1. О студентима и студирању

Студент је особа која похађа високошколску установу, а обично је то факултет или институт у оквиру неког универзитета, са циљем стицања вишег или високог образовања. Студенти прве године факултета или више школе се називају бруцошима, а студенти који су одслушали све студијске предмете, али не и положили, апсолвентима. Студенти који су управо положили последњи испит, и којима је за завшетак студија остао само дипломски испит, називају се дипломцима.¹

Систем образовања некад и данас се веома разликује, како у погледу услова студирања, преко смештаја и исхране, све до литературе и начина учења. Студирање некад није било доступно свима, студирали су само они који су имали финансијских могућности, док данас скоро свако ко заврши средње образовање, наставља своје школовање на факултету. Али наравно, не заврше факултет сви они који га и упишу. Упис факултета последњих година је у успону. Све више људи препознаје вредност високог образовања и његове бенефите. Деценијама уназад је видљива разноликост у образовању, али и промене у томе како студенти финансирају своје студије. Овај изазов је постао слика данашњег студента, који све више успева да усклади обавезе на факултету и обавезе на послу.

Данас је веома популарна појава да студенти током студирања истовремено и раде, и овај феномен је у великој мери заступљен у Сједињеним Државама и Великој Британији, али полако почиње да буде широко заступљен и међу студентима Балканских земаља.

Популарна концепција студента у Сједињеним Државама, је да ученици након средње школе уписују факултете и да за време студирања станују у студентским домовима које финансира држава. Оваквих студената у Сједињеним Државама има у великом броју, али их у новије време надмашују они студенти који истовремено раде и студирају. У светској економији двадесет првог века, способности и вештине су постале најважнија валута на тржишту рада. Радницима је потребна пракса како би напредовали на послу и били успешни на тржишту рада, послодавцима је потребан високо квалификован радник за постизање конкурентности, а заједницама је потребна висококвалификована радна снага и конкурентан пословни сектор како би се изградило атрактивно животно окружење, у коме би се радило и учило.²

¹ <https://sh.wikipedia.org/wiki/Student>

² Carnevale A., Smith N., Melton M., Price E., (2015), Learning While Earning: The New Normal, Center on Education and the Workforce, McCourt School of Public Policy, Georgetown University, стр. 10

Овај феномен је, за сад, у највећој мери заступљен у Великој Британији. Недавни извештај Конгреса синдиката показује да је број студената који раде током студирања, порастао за 50% у периоду од 1996. до 2006. године. Ово повећање је делимично резултат промена у процесу финансирања студената током студија. Током 1960. године, око 6% младих између 18 и 30 година је похађало студије, док је 2006. године тај проценат порастао на 43%, што је довело до тога да Влада и високошколске институције имају већи број студената које морају финансирати, што у виду буџета, што у виду разних стипендија. У Великој Британији је 1998. године донета одлука да део трошкова студирања морају сносити студенти, што је и покренуло студенте да траже посао како би могли да финансирају своје образовање.³

На основу анализе студената који студирају и раде, сматра се да је студирати и радити много боље него да се након завршене средње школе запосле. Међутим, са друге стране, они који су то урадили, тврде да је боље да се ради него да се студира, имајући у виду потенцијалне зараде које би се изгубиле за време учења. Пракса је показала да студенти који завршавају факултет док раде, током времена, прелазе на менаџерске позиције са већим платама, за разлику од људи који директно почну да раде након средње школе.⁴

Рад за време студирања у великој мери погађа студенте који долазе из нижег социјалног staleжа. Ово произилази из чињенице да они морају радити много више док се не упишу на виши ранг студија, и велико је питање да ли ће они завршити своје студирање. Узрок томе може се тражити у томе да они морају више да раде или да имају мање подршке од стране образовних институција или да су угрожени због свог социјалног статуса и слично.⁵

Учење и рад истовремено имају својих предности, нарочито када студенти раде на оним пословима за које се школују. Радно искуство постаје предност коју студенти носе са собом када улазе на тржиште раде, убрзавајући при том, процес њиховог запошљавања.⁶

Пре једне генерације, студенти су штедели за школарину тако што су радили летње послове. Али данас су трошкови студирања много већи и они студенти који раде пуно радно време са минималном зарадом, не могу на годишњем нивоу зарадити како би платили школарину. Због те чињенице, студенти поред тога што раде узимају још и кредите како би финансирали студије.⁷

Процес транзиције и његов утицај на светске привреде, довео је до тога да финансирање средњошколског образовања и високог образовања опада на државном

³ Jewell S., (2014), *The impact of Working While Studying on Educational and Labour Market Outcomes*, Business and Economics Journal, University of Reading, Reading, United Kingdom, стр. 1

⁴ Carnevale A., Smith N., Melton M., Price E., (2015), *Learning While Earning: The New Normal*, Center on Education and the Workforce, McCourt School of Public Policy, Georgetown University, стр. 10

⁵ Исто, стр. 10- 11

⁶ Bailey, Thomas R., Smith S., Jenkins D., (2015), *Redesigning America's Community Colleges*, A Clearer Path to Student Success, Cambridge: Harvard University Press

⁷ Carnevale A., Smith N., Melton M., Price E., (2015), *Learning While Earning: The New Normal*, Center on Education and the Workforce, McCourt School of Public Policy, Georgetown University, стр. 11

нивоу и овај тренд је резултирао брзим повећањем неизмиреног дуга за студентски кредит.⁸

Контекстуализација питања доступности времена, управљања временом и временског сиромаштва у савременим поставкама високог образовања доводи до питања о томе како студенти организују њихово време. Да ли због потребе да сами финансирају студије или зато што рад током студирања доноси велику предност приликом запошљавања, велика већина дипломских и постдипломских студената ради током студирања. Савремени студенти суочени су са дилемом да ли да стекну радно искуство које ће им донети брзо запослење и да ли њихове академске студије могу да им обезбеде баланс током радних обавеза и учења. Анализа студирања уз рад, представља тежак изазов због тешкоћа у успостављању корелација и ефеката између временске доступности, да ли ће имати довољно времена за студирање, за квалитетно учење, академског напретка и перформанси.⁹

Рад у току студирања постао је део савременог студентског живота. ОЕЦД процењује да у Чешкој, Данској, Холандији и Шведској око пола или више становништва од 15 до 29 године истовремено су радили и школовали се, до девет сати недељно. У Канади, на Исланду и Сједињеним Државама, више од 50% запослених студената радило је од десет до тридесетчетири сата недељно. У Мађарској, Грчкој и Италији проценат младих који истовремено раде и студирају био је испод 5% становништва.¹⁰

Разноликост студентских профила као последица проширења приступности образовању током последњих деценија, преведена је на социодемографске карактеристике студената и на стратегије које се усвајају како би се суочили са изазовима током студирања. Неке студије указују на карактеристике попут пола, старости, социоекономског порекла породице и етничке припадности као фактора који највише доприносе овој хетерогенизацији студентских профила на појединачном нивоу.¹¹

Један од проблема који је недавно постао важан за европске институције јесте потреба за повећањем приступа ученика и њиховог учешћа у високом образовању, односно подстицање учешћа у образовању оних ученика који долазе из осетљивих група.¹²

⁸ Georgetown University Center on Education and the Workforce analysis of data from the Federal Reserve Bank of New York, 2003-2014

⁹ Burston M., (2016), I work and don't have time for that theory stuff: time poverty and higher education, Journal of Further and Higher Education, Laurentian University, стр. 1- 2

¹⁰ OECD. 2015. *Education at a Glance Interim Report: Update of Employment and Educational Attainment Indicators*. преузето 07.12.2017. године са www.oecd.org/OECD

¹¹ Ariño Villaroya A., Hernández Pedreño M., Llopis Goig R., Tejerina Montañana B., Navarro Susaeta P., (2008), *El oficio de estudiar en la Universidad: compromisos flexibles*
González Monteagudo J. (2010). Biografía, identidad y aprendizaje en estudiantes universitarios no tradicionales. Estudio de caso de una mujer trabajadora. *Profesorado. Revista de Currículum y Formación de Profesorado*, 14(3), стр. 146-147,

¹² European Commission/EACEA/Eurydice. (2014). *Modernisation of Higher Education in Europe: Access, Retention and Employability 2014*

Овај проблем довео је до све веће заинтересованости за проучавање животних услова студената и како би институционалне промене и реформе образовања које су спроведене могле променити ове услове и које би биле предности, а које мане. Паралелно са променама у високом образовању, другим процесима или утицајем спољних институција, темељну улогу у обликовању студената имају социјални услови.¹³

2.2. Мотиви студента за рад

На мотив студената да раде и на њихове одлуке о раду, утичу различити фактори као што су финансије, њихове вредности, ставови, трошкови ангажовања у плаћеном раду. Велики број студија је открио да је највећи мотиватор студентима да раде финансијска ситуација. Четворо од петоро студената је радило зато што им је потребан новац за основне потребе, исти проценат зато што не могу трошити само студентски кредит, а остали зато што имају финансијских тешкоћа. На пример, двоструко више студената је навело озбиљне финансијске проблеме, док остали пријављују неки други разлог.¹⁴

Још један разлог због кога студенти нису могли да задовоље своје финансијске потребе јесте због скупог начина живота. Ово покреће питања о томе шта је то умерен животни стандард, који превазилази економске показатеље укључујући материјално и социјално благостање, који се користе за показивање сиромаштва и који показују мере које се користе за потрошаче у погледу стандарда у становању, одећи, храни, превозу и слично. Потребно је донети одлуку о томе шта јесте, а шта није неопходан трошак који се односи на активности које су нормалне за свакодневни студентски живот.¹⁵

Комбинација увођења школарине приликом студирања, је променила састав становништва у погледу образовања и њихово размишљање о финансијским потребама уколико желе да студирају. Вероватно је могуће да ће већи проценат студената радити да би финансирало своје студије, нарочито се то односи на оне који долазе из сиромашнијих породица.¹⁶

Једно спроведено истраживања указује на то да већина студената ради због тога што њихове породице нису могле да их финансијски подрже и то су углавном студенти из нижих друштвених staleжа. И поред тога што раде, ови студенти имају мања примања од студената који долазе из виших друштвених staleжа. Велики допринос томе да ли ће

¹³ Sanchez- Gelabert A., Figueroa M., Elias M., (2017), Working while studying in higher education: the impact of the economic crisis on academic and labour market success, European Journal of Education, research, development and policy, Volume 52, Issue 2, стр. 2

¹⁴ Callender C., (2008), The impact of term- time employment on higher education students' academic attainment and achievement, Birkbeck, University of London, London UK, стр. 368

¹⁵ Исто, стр. 368

¹⁶ Glennerster H., (2002), *United Kingdom education 1997-2001*, Oxford Rev Econ Policy 18, стр. 120-136

студенти радити или не, имају нивои доприноса њихових породица и начини на који њихови родитељи троше своју зараду.¹⁷

Лако је разумети мотивацију за рад оних који и даље себе виде као запослене, чак и након што се упишу на факултет, али два од три студента који раде првенствено виде себе као студента који ради да би платио трошкове. Ови „студенти који раде“ су различита група него „запослени који проучавају“. Они су више традиционални од "запослених који проучавају", али не у потпуности.¹⁸

2.3. Феномен рада током студирања

Разлике на тржишту рада на европском нивоу, институционални универзитетски прописи, студентске концепције и усаглашавање њиховог међусобног образовног искуства и традиције високошколских установа, одражавају се на рад студената током студирања у различитим европским земљама, што можемо приказати у Табели 1.

Табела 1: Стопа запослености студената током њиховог становања код родитеља

Земља	Стопа запослености
Холандија	79%
Немачка	58%
Швајцарска	57%
Аустрија	52%
Француска	40%
Италија	27%
Литванија	22%

Извор: Sanchez- Gelabert A., Figueroa M., Elias M., (2017), Working while studying in higher education: the impact of the economic crisis on academic and labour market success, European Journal of Education, research, development and policy, Volume 52, Issue 2, сmp.

¹⁷ Callender C., (2008), The impact of term- time employment on higher education students' academic attainment and achievement, Birkbeck, University of London, London UK, сrp. 368

¹⁸ American Council on Education, (2006) , Working their way through college: Student employment and its impact on the college experience, Issue Brief, сrp.3

На основу Табеле 1, можемо видети да је највећи проценат запослености забележен у Холандији, а најнижи проценат запослености у Литванији. У већини развијених земаља као што су то Холандија, Немачка, Швајцарска, студенти иако живе са својим породицама ипак фаворизују своју самосталност и независност па због тога своје послове налазе још током средњег образовања. У мање развијеним земљама није заступљен овакав случај.

Када посматрамо Табелу 1, видимо да нису све Европске земље обухваћене овим истраживањем, зато што се феномен учења и рада истовремено, тек налази у узлазној фази у овим земљама. Последњих десетак година овај феномен је почео полако да се развија, али је светска економска криза утицала на то да он стагнира, како због увођења болоње приликом студирања тако и због повећања накнаде за ученике који узимају кредите. Међутим, поред квантификације феномена, оно што је од виталног значаја јесте дати одговор на питање зашто студенти одлуче да раде и студирају истовремено. Једно од објашњења јесте да студенти треба да комбинују посао и да уче како би се задовољили трошкови универзитетског живота и стога су они који имају мање финансијских средстава више погођени. Стога, млади из нижих социјалних сталежа раде више сати и то чине у складу са финансијским потребама, док они из вишег друштвеног слоја раде, али мање интензивно и то због тога што траже финансијску независност.¹⁹

У Шпанији је спровођено истраживање које указује на то да број сати који студент ради током школовања зависи од нивоа образовања и прихода породице. у том смислу, аутори тврде да што је ниво образовања родитеља већи, то је већи и проценат студената који само студирају. Исто се дешава и у нивоу прихода- што је већи породични доходак, то је више студената који само студирају и обрнуто.²⁰

С обзиром да се рад током студирања заступљенији код оних који имају ниже нивое образовања и мање приходе, ова појава може постати нов извор образовне неједнакости за ученике из мање привилегованих група.²¹

2.4. Од образовања до посла

Све већа повезаност између рада и учења требало би да буде озбиљан предмет дискусије и кључни показатељ успешности након високог образовања. У савременим привредама, циљ високог образовања је да оснажи појединце да уживају у свом времену.

¹⁹ Sanchez- Gelabert A., Figueroa M., Elias M., (2017), Working while studying in higher education: the impact of the economic crisis on academic and labour market success, European Journal of Education, research, development and policy, Volume 52, Issue 2, стр. 4

²⁰ Исто, стр. 4

²¹ Исто, стр. 4

Али људима је тешко да уживају у животу зато што располажу малим приходима, јер тешко је бити доживотни студент ако истовремено ниси доживотни радник.²²

Ипак, ако је веза између високог образовања и привреде прешла у центар националне расправе, а како системи података који повезују средњестручне програме са каријерама бивају интегрисани, тренутна способност за усмеравање и изградњу наставних програма и саветодавних система је немогућа.²³

У новом окружењу, програми и наставни планови су много важнији него што су то институције. Са економског гледишта, однос између факултета који је радник похађао и каријере коју изабере је слабији и утицај области студирања на перспективу каријере је све јачи. Економска вредност вишегодишњег образовања и обуке нема везе са институционалним брендovima, и више се односи на растуће разлике у трошковима студирања и вредности програма студирања.²⁴

2.5. Повезаност програма високог образовања и каријере

Нов однос између високошколских програма образовања и привреде долази са новим правилима који захтевају детаљнију информацију о вези између ова два појма, и они се могу сврастати у следеће групе:

- Више образовања значи више прихода.
- Оно што особа чини зависи од тога шта та особа добија за узврат.
- Понекад мање образовања вреди више.
- Програми образовања су често исти само по називу. Програми и главни предмети имају различите вредности у различитим институцијама у зависности од усклађивања односа између наставних планова и програма и тражње на тржишту рада, као и од квалитета програма.²⁵

Студенти почињу да раде из више разлога, а то су:

- да обезбеде финансијску подршку или да плате трошкове образовања,
- да остваре или одрже корисне вештине и искуство,
- да изграде или одрже професионалну мрежу, и

²² Carnevale A., Smith N., Melton M., Price E., (2015), Learning While Earning: The New Normal, Center on Education and the Workforce, McCourt School of Public Policy, Georgetown University, стр. 18

²³ Исто, стр. 18

²⁴ Исто, стр. 18

²⁵ Исто, стр. 19

- да допуне и ојачају учење.²⁶

Студенти такође раде и због тога што је то део културе у којој су одрасли, јер њихови родитељи не одлучују да у потпуности финансирају њихово образовање или једноставно желе да буду финансијски независни. Без обзира на њихове разлоге, заједничка карактеристика свих студената који раде јесте да су они истовремено уписали факултете и ангажовали се на тржишту рада.²⁷

Основна мотивација за све студенте јесте да након студирања добију посао за који су се школовали, али ипак је њима остало то да сами себи нађу посао у складу са каријером коју желе да направе. Образовање и политика запошљавања нису повезани директно са политиком државе и праксе. Потребан је нови приступ како би се боље повезало образовање и оспособљавање, као и решавање неефикасне и неправедне употребе информација о образовању и радној снази. Такав приступ би омогућио студентима да боље размисле о свом образовању, односно који смер образовања изабрати како би били касније у стању да се уклопе у тржиште рада. Такође, могу се мотивисати образовне институције да буду одговорније за обликовање програма студирања како би они одговарали потребама студената и потребама тржишта рада. Добра вест јесте да подаци и технологије који су потребни за стварање таквог система већ постоје, и да су трошкови њиховог интегрисања у јединствену целину ниски.²⁸

Тренутно, студенти обично не размишљају о својој каријери док не заврше студирање. Међутим у неким ситуацијама до тада може бити прекасно. Америчко друштво улаже огромне количине новца и енергије у процес припреме, тестирања и пријема које означава прелазак са средње школе на рад, и он траје свега неколико година. Истовремено, врло мало се улаже у припрему те особе када дође до тренутка да се она пребаци са факултета на посао.²⁹

Важно је да се на почетку студирања обрати пажња на будућу каријеру, а не на крају студија. Иако је тачно да људи који одаберу своју каријеру прерано, напуштају ту замисао, па је предлог да се бирање врши касније, али и они који касно изаберу имају тешке последице. Студенти који чекају да граде каријеру на самом крају студија доживљавају кајање. Истраживачки модел који помаже особи да нађе свој прави таленат док је на факултету је веома одличан, али је и скуп и ретко који студенти на почетку студирања то могу да приуште. За све остале, боље одлуке зависе од бољег приступа информацијама које повезују обуку и образовање са каријером. Ово је врло важно за одрасле студенте који се враћају на факултет и немају времена за истраживање. За ову групу студената, одлуке морају бити благовремене и прецизне.³⁰

Потврда о завршеним студијама која се предаје када се заврши са наставним плановима и програмима, на крају стичу компетенције које су неопходне за извршавање

²⁶ Исто, стр. 23

²⁷ Исто, стр. 23

²⁸ Исто, стр. 49

²⁹ Исто, стр. 41

³⁰ Исто, стр. 41

свеобухватнијих пакета задатака, активности и технологија у каријерним путевима заснованим на занимању. Те потврде обухватају знање, вештине и способности:

- знање се огледа у томе да је након завршетка студија особа способна да ради и да комбинује више дисциплина и да је током студија комбиновала вештине школовања и рада;
- вештине су компетенције које промовишу даље учење, решавање проблема и иновације. Вештине се најбоље науче у процесу примене знања практично, али се стичу и у школи кроз формално учење, неформално учење и искуство на послу;
- способности као што су креативност, математичка образложења, усмено и писмено изражавање су компетенције дефинисане као урођене и делимично развијане кроз школовање и искуство.³¹

2.6. Рад у току студирања- Америчка традиција

Историјски гледано, рад током студирања је био део студентског искуства за већину америчких студената.

Студенти који раде су свеprisутни у америчком високом образовању. Студенти раде без обзира на њихове године и на врсту установе коју похађају, породичне одговорности чак и без обзира на новчани приход или животне трошкове. Радити док сте студент је можда најчешћа најважнија главна активност међу разноликим америчким студентима.³²

Многи радови су се бавили овом тематиком. Према подацима за период од 2010. до 2015. године, које је представила Национална научна фондација (National Science Foundation), америчка владина агенција која подржава истраживања и образовање у области науке и инжењерства, главни извори финансирања током студирања представљају стипендије, учествовање у истраживањима и подучавању, самостално финансирање и други извори. Обрадом статистичких података о укупном броју студената у САД структурираним према области студирања за период од 2010. до 2015. године³³, издвојена је Табела 2 која представља сумарни приказ претходно наведене табеле. У наставку ће бити приказана и Табела 3, која је добијена на исти начин из примарне табеле³⁴, а представља број запослених студената.

³¹ Исто, стр. 44

³² American Council on Education, (2006), Working their way through college: Student employment and its impact on the college experience, Issue Brief, стр. 2

³³ Table 16. Graduate students in science, engineering, and health in doctorate-granting institutions, by detailed field: 2010–15, https://ncesdata.nsf.gov/datatables/gradpostdoc/2015/html/GSS2015_DST_16.html

³⁴ Table 20. Full-time graduate students in science, engineering, and health in doctorate-granting institutions, by field and primary mechanism of support: 2010–15, https://ncesdata.nsf.gov/datatables/gradpostdoc/2015/html/GSS2015_DST_20.html

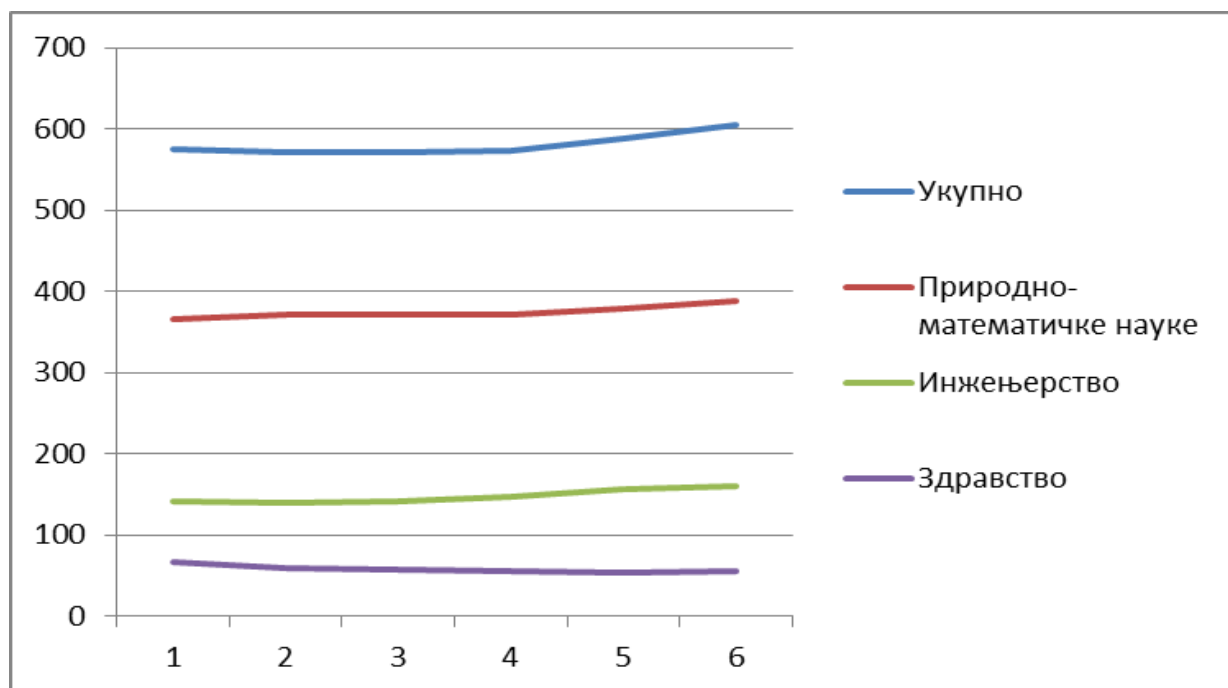
Табела 2: Број студената по области студирања за период од 2010. до 2015. године

Број студената по области студирања	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Укупно	575,785	570,534	571,578	574,004	588,952	604,944
Наука и инжењерство	508,114	511,759	513,206	518,888	534,429	548,655
Природно-математичке науке	366,312	371,833	370,873	372,113	378,071	388,284
Пољопривреда	14,561	15,078	15,226	15,400	16,067	17,169
Биологија	69,522	69,686	70,996	71,187	71,463	72,962
Комуникације	8,219	9,002	8,931	9,222	9,828	9,772
Рачунарство	45,860	46,120	46,547	49,725	60,929	68,197
Наука о земљи, атмосфери и океанима	14,756	14,887	15,169	14,906	14,635	14,433
Породичне, потрошачке науке и хуманистичке науке	3,491	3,790	3,588	3,644	3,761	3,582
Математика и статистика	21,330	21,967	22,579	22,788	23,642	24,369
Мултидисциплинарне и интердисциплинарне науке	6,742	5,785	5,550	5,392	6,081	7,007
Неуробиологија и неуронаука	2,798	4,088	4,547	4,760	4,851	4,914
Физика	37,871	38,656	38,837	38,944	39,315	39,294
Психологија	45,246	45,608	44,452	43,279	37,713	38,865
Социологија	95,916	97,166	94,451	92,866	89,786	87,720
Инжењерство	141,802	139,926	142,333	146,775	156,358	160,371
Авио инжењерство	5,474	5,605	4,986	5,101	5,025	5,256
Пољопривредно инжењерство	1,457	1,655	1,544	1,642	1,740	1,630
Архитектура	6,647	3,085	2,340	2,150	1,789	1,547
Биомедицинско инжењерство	8,439	9,074	9,085	9,058	9,374	9,581
Хемијско инжењерство	8,573	8,741	9,142	9,619	9,780	9,911
Грађевински инжењеринг	18,499	18,528	18,810	18,987	19,431	19,696
Електротехничко инжењерство	38,609	39,400	40,390	43,218	48,246	48,699
Наука о инжењерству, машинству и физици	2,020	2,054	2,173	2,080	2,123	1,703
Индустријско и производно инжењерство	13,936	13,420	13,575	13,597	13,959	15,154
Машинско инжењерство	21,519	20,988	22,228	23,201	24,508	25,938
Металургија	6,216	6,579	6,917	7,077	7,459	7,685
Рударско инжењерство	408	498	355	355	396	407
Нуклеарно инжењерство	1,459	1,499	1,513	1,459	1,467	1,449
Петрохемијско инжењерство	1,289	1,292	1,520	1,605	2,056	2,021
Остало инжењерство	7,257	7,508	7,755	7,626	9,005	9,694
Здравство	67,671	58,775	58,372	55,116	54,523	56,289

Извор: https://ncesdata.nsf.gov/datatables/gradpostdoc/2015/html/GSS2015_DST_16.html

У оквиру Табеле 2, посматране области студирања су природно-математичке науке, инжењерство и здравство, и на основу података може се закључити да је највећи број студената у области природно-математичких наука, затим следи инжењерство па на крају здравство. Када се посматра област здравства, може се видети да је у 2010. години интересовање студената за ову област у односу на наредне године била највећа, већ у наредним годинама се бележи пад студената у овој области. Што се тиче инжењерства, у оквиру посматраног периода дошло је до раста броја студената у овој области, па је на крају посматраног периода у односу на почетак посматраног периода број студената порастао за 18,569 студената. Највећи број студената заинтересован је у оквиру подобласти Електротехничког инжењерства и Машинског инжењерства, док се осетан пад броја студената може видети у подобласти Архитектура и Рударско инжењерство. Када посматрамо област природно-математичких наука, такође се може закључити да ова област има континуитет у расту броја студената, па је број студената на крају у односу на почетак посматраног периода порастао за 21,972 студената. Највише студената у оквиру ове области заинтересовано је за подобласт Рачунарство, па се у 2014. и 2015. години бележи драстичан пораст броја студената. Тренд пораста, односно пада броја студената у областима природно-математичких наука, инжењерства и здравства приказан је на Графику 1.

График 1: Број студената према области студија у САД за период од 2010. године до 2015. године

Табела 3: Број стално запослених студената по области студирања за период од 2010. до 2015. године

Број студената по области студирања	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Укупно	150,312	146,783	148,501	155,679	165,222	172,437
Наука и инжењерство	123,298	123,016	124,867	132,863	143,946	150,424
Природно-математичке науке	86,860	87,483	87,465	90,855	95,330	100,088
Пољопривреда	2,218	2,279	2,235	2,369	2,473	2,792
Биологија	10,704	10,682	11,639	12,362	13,220	13,948
Комуникације	2,266	2,361	2,466	2,329	2,586	2,398
Рачунарство	14,007	14,211	15,508	18,643	25,837	30,146
Наука о земљи, атмосфери и океанима	2,430	2,476	2,682	2,483	2,436	2,246
Породичне, потрошачке науке и хуманистичке науке	808	915	786	754	709	781
Математика и статистика	3,825	4,180	4,326	4,667	5,482	6,044
Мултидисциплинарне и интердисциплинарне науке	1,757	1,427	1,265	1,236	1,475	1,861
Неуробиологија и неуронаука	150	220	233	304	325	320
Физика	2,601	2,682	2,555	2,629	2,715	2,697
Психологија	16,456	16,986	16,218	16,144	12,262	12,646
Социологија	29,638	29,064	27,552	26,935	25,810	24,209
Инжењерство	36,438	35,533	37,402	42,008	48,616	50,336
Авио инжењерство	1,251	1,286	1,046	1,163	1,116	1,161
Пољопривредно инжењерство	257	296	295	384	364	290
Архитектура	3,480	1,409	842	766	717	621
Биомедицинско инжењерство	1,619	1,858	1,850	2,000	2,010	2,094
Хемијско инжењерство	1,256	1,407	1,596	1,922	2,128	2,192
Грађевински инжењеринг	4,947	5,119	5,375	5,452	5,643	5,735
Електротехничко инжењерство	11,469	12,015	12,878	15,545	18,950	19,514
Наука о инжењерству, машинству и физици	321	342	420	283	347	271
Индустријско и производно инжењерство	3,807	3,676	3,904	4,234	5,000	5,699
Машинско инжењерство	4,648	4,487	5,260	6,265	7,014	7,596
Металургија	1,041	1,174	1,376	1,419	1,499	1,555
Рударско инжењерство	105	123	40	43	95	53
Нуклеарно инжењерство	149	151	142	174	171	138
Петрохемијско инжењерство	266	238	340	328	570	481
Остало инжењерство	1,822	1,952	2,038	2,030	2,992	2,936
Здравство	27,014	23,767	23,634	22,816	21,276	22,013

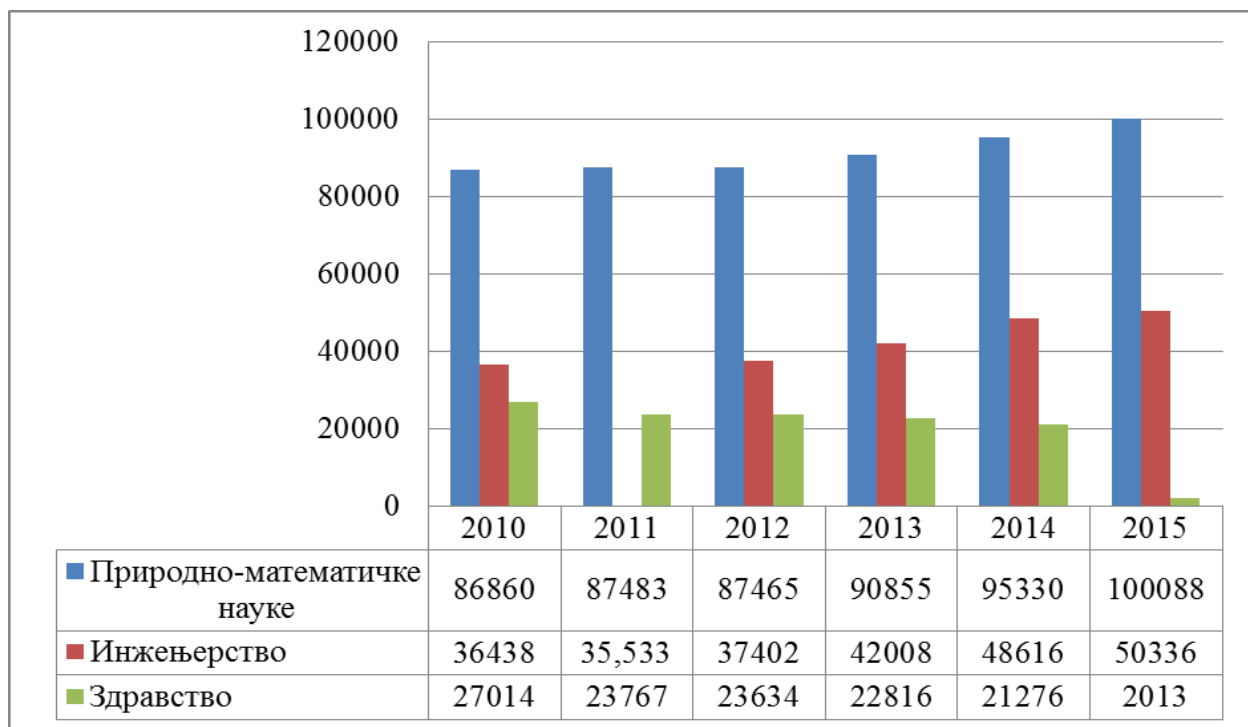
Извор: https://ncesdata.nsf.gov/datatables/gradpostdoc/2015/html/GSS2015_DST_20.html

Може се закључити да је број запослених студената током периода посматрања од 2010. до 2015. године, варирао у зависности од године, али да је на крају у односу на почетак периода посматрања порастао за 22.125 студената. У 2011. години се може видети пад броја запослених студената у односу на 2010. годину, али већ у 2012. години тај број се повећава, што се може и видети на основу броја студената током 2013., 2014. и 2015. године.

На основу Табеле 3, графички је приказан укупан број запослених студената као и број запослених студената према областима студирања за период од 2010. до 2015. године. Број студената који истовремено раде и студирају почео да расте од 2012. године, и да у 2015. години има високу вредност у односу на почетак периода посматрања. Очекује се да ће у будућности овај број бити већи и да ће захватити развијене земље.

У области Природних наука, постоји највећи број студената који истовремено раде и студирају, а у области Здравства најмањи број студената истовремено ради и студира. У области природних наука, број запослених студената је временом растао, док је број запослених студената у области Здравства током периода посматрања лагано опадао.

График 2: Број запослених студената према области студија у САД за период од 2010. године до 2015. године

Анализирајући податке који су приказани у Табели 2 и Табели 3, уочљиво је да готово трећину од укупног броја студената представљају студенти који се самостално финансирају, односно стално запослени студенти. Овај број знатно је већи и достиже 76% од укупног броја студената, уколико се у обзир узму и студенти који имају хонорарне послове или неке друге изворе финансирања.

График 4: Процентуално учешће стално запослених студената у укупном броју студената у САД за 2010., 2011. и 2012. годину

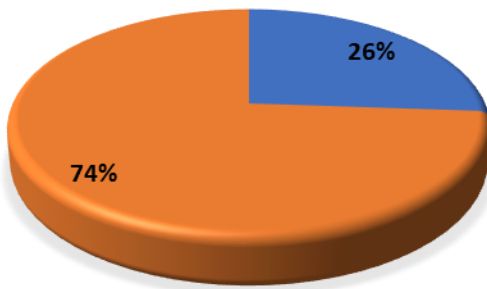

График 3: Процентуално учешће стално запослених студената у укупном броју студената у САД за 2013. годину

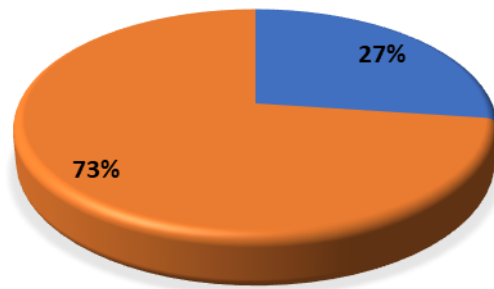

График 6: Процентуално учешће стално запослених студената у укупном броју студената у САД за 2014. годину

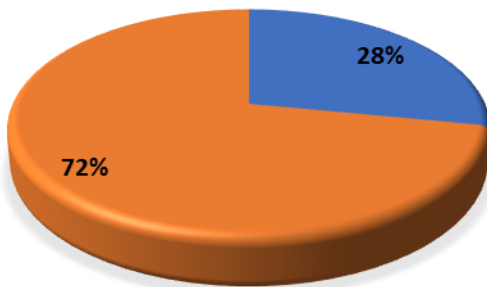
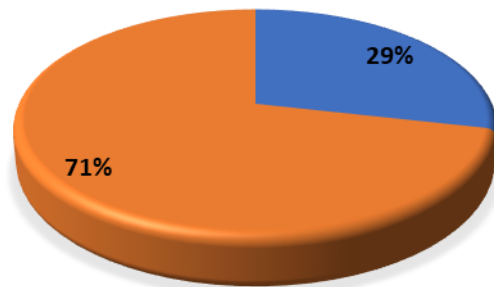

График 5: Процентуално учешће стално запослених студената у укупном броју студената у САД за 2015. годину

2.7. Образовање у Републици Србији

Некад студирање није било доступно свима, па се мање студената уписивало на факултет. Данас, је ситуација доста другачија. Већина ученика која заврши средњу школу има жељу да настави своју едукацију, тако да данас већи број ученика уписује факултете. Још један узрок томе јесте постојање разних студентских организација које омогућавају студентима, да поред стипендија и кредита које добијају од стране државе, могу да нађу себи посао који ће хонорарно радити и зарадити додатна новчана средства.

На основу података који су нам доступни у Табели 4. приказаћемо број уписаних и свршених студената у периоду од 2003. године до 2016. године.

Табела 4: Број уписаних и свршених студената у периоду од 2003. до 2016. године на територији Републике Србије

Године	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Уписани	203909	218368	229355	238710	237598	235940	226772
Свршени	17006	-	-	-	34671	40330	43545

Извор: РЗС, (2010), Статистички календар Србије, Република Србија- Републички завод за статистику, РЗС, (2011), Статистички календар Србије, Република Србија- Републички завод за статистику, РЗС, (2012), Статистички календар Србије, Република Србија- Републички завод за статистику, РЗС, (2013), Статистички календар Србије, Република Србија- Републички завод за статистику

Табела 4. 1.: Наставак претходне табеле

Године	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Уписани	228.531	231.661	238.945	242.848	241.054	251.162	-
Свршени	46.162	47.523	-	50.728	-	50.326	51.544

Извор: РЗС, (2014), Статистички календар Србије, Република Србија- Републички завод за статистику, <http://www.stat.gov.rs/WebSite/repository/documents/00/02/63/78/05-Obrazovanje.pdf>, <http://pod2.stat.gov.rs/ObjavljenePublikacije/G2012/pdf/G20122007.pdf>, <http://webrzs.stat.gov.rs/WebSite/Public/PageView.aspx?pKey=126>

На основу Табеле 4. и Табеле 4. 1., можемо видети да број студената који уписују и завршавају факултете осцилира. На почетку посматраног периода, факултет је уписало 203.909 студената, да би у наредним годинама тај број растао, па је почео полако да опада током 2009. и 2010. године, да би у наредним годинама поново имао узлазну путању и да би у 2015. години достигао максимум периода посматрања. На основу исте табеле можемо видети и како се кретао број студената који су завршили факултете. На почетку посматраног периода број студената који су завршили факултет је био 17.006 студената. Тај број је временом растао, да би у 2016. години достигао највећу вредност у посматраном периоду.

У наредној Табели 5, приказаћемо број студената који је био на буџету током студирања у периоду од 2003. године до 2010. године.

Табела 5: Број студената на буџету за период од 2003. до 2010. године

Године	Жене	Мушкарци	Укупно	Буџет укупно	Жене	Мушкарци
2003	113.299	90.610	203.909	107.373	62.580	44.793
2004	121.628	96.740	218.368	108.161	62.765	45.396
2005	127.034	102.321	229.355	110.520	63.939	46.581
2006	131.988	106.722	238.710	111.950	65.027	46.923
2007	131.612	105.986	237.598	110.606	64.357	46.249
2008	130.334	105.606	235.940	106.323	62.190	44.133
2009	125.444	101.328	226.772	98.609	57.794	40.815
2010	127.154	101.377	228.531	97.763	57.836	39.927

Извор: РЗС, (2017), преузето 11. 12. 2017. године са
<http://pod2.stat.gov.rs/ObjavljenePublikacije/G2012/pdf/G20122007.pdf>

На основу Табеле 5, видимо кретање броја студената који су уписани на факултете и који су се школовали о трошку државе, подељени на женске и мушке. На основу табеле можемо закључити да се број слободних места на буџету током година мењао, у неким периодима је растао, да би на крају посматраног периода бележио пад за чак 9.610 места у односу на почетак посматраног периода. У структури уписаних студената видимо да највећи број заузимају жене и да такође ти подаци осцилирају.

У Табели 6, приказаћемо структуру студената по полу на различитим Универзитетима у Републици Србији за школску годину 2008/ 2009.

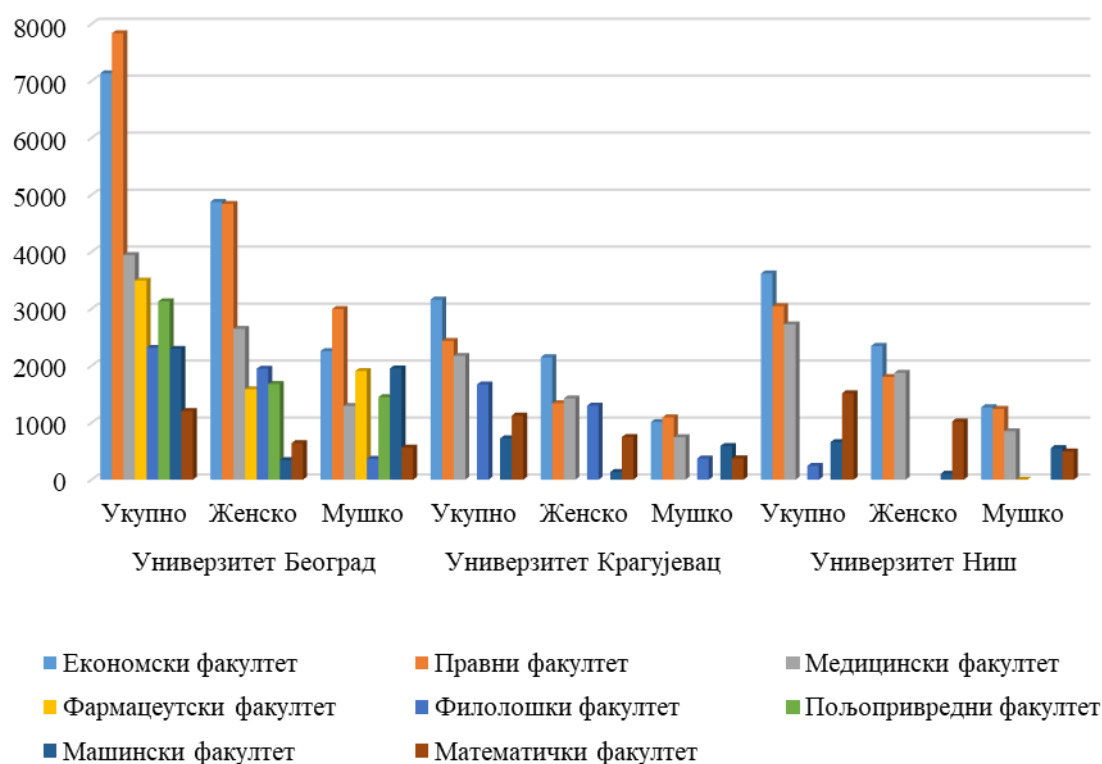
Табела 6: Укупна и полна структура студената по Универзитетима Републике Србије за школску 2008/ 2009 годину

Факултет	Структура	Универзитет Београд	Универзитет Крагујевац	Универзитет Ниш
Економски факултет	Укупно	7.134	3.162	3.620
	Женско	4.876	2.150	2.349
	Мушко	2.258	1.012	1.271
Правни факултет	Укупно	7.837	2.437	3.047
	Женско	4.842	1.343	1.804
	Мушко	2.995	1.094	1.243
Медицински факултет	Укупно	3.943	2.173	2.726
	Женско	2.648	1.427	1.876
	Мушко	1.295	746	850
Фармацеутски факултет	Укупно	3.495	-	-
	Женско	1.587	-	-
	Мушко	1.908	-	-
Филолошки факултет	Укупно	2.314	1.672	243
	Женско	1.948	1.299	-
	Мушко	366	373	-
Пољопривредни факултет	Укупно	3.130	-	-
	Женско	1.680	-	-
	Мушко	1.450	-	-
Машински факултет	Укупно	2.297	726	659
	Женско	344	135	104
	Мушко	1.953	591	555
Математички факултет	Укупно	1.206	1.125	1.517
	Женско	642	750	1.022
	Мушко	564	375	495

Извор: РЗС (2017), преузето 11.12.2017. године са <http://webrzs.stat.gov.rs/WebSite/Public/PageView.aspx?pKey=126>

На основу Табеле 6, можемо закључити каква је била структура студената по Универзитетима. На основу тога можемо рећи да је највећи број студената уписивао факултете на Београдском Универзитету, затим следи Универзитет Крагујевац и Универзитет Ниш. Најчешће уписиван факултет је правни факултет, а за њим следи економски факултет и медицина. Полна структура нам показује да жене преовлађују у броју уписаних студената на Универзитетима, што је и визуелно представљено на графику 7.

График 7: Укупна и полна структура студената по Универзитетима Републике Србије за школску 2008/ 2009 годину

Већина студената се ослања на рад на одређено време како би допунили своје студентске кредите, јер они нису довољни како би се покриле основне потребе студента. Оваква ситуација би могла да се поправи када би студентски кредити били повећани или неким другим начином финансирања студената. Више од половине ученика је радило током студирања јер њихове породице нису могле финансијски то да издрже, нарочито они који долазе из нижих друштвених слојева. Аранжмани за помоћ ученицима нису били довољно прогресивни како би се оформили доприноси за сиромашне ученике, у поређењу са вишим доприносима студената из богатих породица. Уместо тога, систем је каналисао новац у виду студентских кредита оним студентима чије су породице имале високе приходе, тако да су ти студенти добијали финансијску помоћ државе и породице. Ово је делимично последица укидања додатних извора финансирања сиромашних студената од стране државе, па се отклањање оваког проблема могло очекивати од државе која је субвенционисала студентске кредите који су данас доступни свим студентима без обзира на приходе њихових породица.³⁵

³⁵ Callender C., (2008), The impact of term- time employment on higher education students' academic attainment and achievement, Birkbeck, University of London, London UK, стр. 373

Последњи недостатак студентских кредита, који доприноси термину запосленог студента, односи се на страх од дуга и избегавања дуга. Студенти су често радили на смањењу количине новца коју су позајмљивали од студентске кредитне компаније и избегавали су да узму цео кредит.³⁶

Данашњи студенти се суочавају са скупом проблема, почевши од тога да ли и којим предавањима да присуствују, како плаћати смештај, рачуне, како балансирати између породице, посла и обавеза на факултету. Морају направити низ избора о томе да ли ће студирати, како да финансирају студије, где да живе, и да ли да раде и колико и како све да ускладе.

Обзиром на то да постоје студенти који морају радити да би приуштили студије или из неких других личних разлога, све је више факултета који се прилагођавају овом,, нетрадиционалном“ начину образовања.

Овакав начин образовања изазов је и за професоре и за студенте.

³⁶ Исто, стр. 373

3. ПРОФИЛ СТУДЕНТА У СРБИЈИ ДАНАС

Студирање је некада било привилегија. Студирали су углавном они који су били одлични ученици током средњег школовања и који су имали финансијских могућности да себи то омогуће, док они који нису имали финансијских могућности, а били су добри ученици нису одлазили на даље школовање.

Током времена, како се развијала привреда и предузећа у оквиру привреде, растао је и животни стандард становништва, и могућности за високо школовање постале су доступне већем броју ученика. Поред студирања у сопственој режији, велики број државних предузећа је настојао да стипендира током студирања одређени број ученика, и касније, након студија, исте запосли.

Међутим, Република Србија је током 90- их година прошлог века и почетком 2000- их година овог века, преживела велике промене и претрпела велике привредне и економске губитке који су се највише одразили на пад животног стандарда становништва. Велики број људи је остао без посла, деца су углавном завршавала само средње школе, и био је врло мали број оних који су себи могли да приуште да студирају. Али ова ситуација се полако мења након 2003. и 2004. године, јер привреда Републике Србије почиње са својим опоравком и долази до спорог, али сигурног раста животног стандарда становника.

Амбиције данашњих ученика су велике. Сви желе да студирају, како би могли да се запосле касније и да раде оно што воле. Али наравно, још увек има и оних који немају довољно финансија како би могли да плате све трошкове током студија, па велики број студената настоји да пронађе неки посао који доноси добру зараду, а који може да се усклади са обавезама на факултету.

У циљу добијања одговора на питања, да ли студенти раде током студија, које послове раде, како успевају да ускладе обавезе на послу са обавезама на факултету, да ли напредују у интелектуалном и пословном погледу, који факултет студирају, колика су им месечна примања и слично, спроведено је истраживање на узорку од 205 испитаника, односно студената, који се налазе на различитим нивоима студија, који имају различите животне амбиције, који долазе из различитих крајева Србије и добијени су различити одговори који ће бити приказани у наредном делу рада.

3.1. Метод истраживања

У сврху утврђивања профила студената данас, спроведено је истраживање са намером да обухвати студенте свих година високообразовних установа у Србији. За прикупљање потребних информација коришћен је онлине упитник, а исти је било оглашен у студентским групама на друштвеној мрежи Фејсбук (Facebook) у периоду од 45 дана или послат личним контактима електронском поштом. Упитник је садржао 22 питања (образац овог упитника дат је у прилогу 1) која су поред основних података попут година старости, пола и сл. обухватала и питања везано за рад и студирање. Током овог временског периода анкету је попунило 206 студената. Сређивањем и анализом података један упитник је идентификован као неадекватан и у складу са тим није саставни део анализираних података. Понуђеним и обрађеним анкетним упитником израчунате су постоци одговора анкетираних субјеката.

3.2. Резултати спроведеног испитивања

У наредној табели дат је сумарни приказ резултата добијених на основу попуњених анкета.

Табела 7: Број испитаника према питањима из анкете

Рб.	Критеријум	Атрибут	Број испитаника
1	Пол	<i>Укупно испитаника</i>	205
		Жене	141
		Мушкарци	64
2	Године старости	17 година	1
		18 година	1
		19 година	11
		20 година	16
		21 година	33
		22 година	28
		23 година	30
		24 година	19
		25 година	10

Рб.	Критеријум	Атрибут	Број испитаника
2	Године старости	26 година 27 година 28 година 29 година 30 година 31 година 32 година 33 година 35 година 36 година 38 година	16 13 10 2 4 1 3 3 1 2 1
3	Националност	Србија Црна Гора БиХ Аустрија Француска Грчка Хрватска Палестина Румунија Швајцарска Неизјашњени	150 4 2 1 1 1 1 1 1 1 1 42
4	Да ли студент живи са родитељима	Живи са родитељима Не живи са родитељима	125 80
5	Да ли студент има децу	Има децу Нема децу	11 194
6	Брачни статус	Удата/ ожењен Неудата/ неожењен Друго	14 182 9

Рб.	Критеријум	Атрибут	Број испитаника
		<i>Укупно Универзитет у Крагујевцу</i> Факултет медицинских наука Економски факултет Факултет инжењерских наука Правни факултет Фармацеутски факултет Филолошко уметнички факултет Природно математички факултет <i>Укупно Универзитет у Новом Саду</i> Академија уметности Медицински факултет Филозофски факултет Факултет техничких наука Факултет за правне и пословне студије <i>Укупно Универзитет у Нишу</i> Филозофски факултет Електронски факултет	83 28 26 20 4 3 1 1 30 18 6 3 2 1 5 3 2
9	Година студија	1 година студија 2 година студија 3 година студија 4 година студија 5 година студија 6 година студија Апсолвент Мастер академске студије Докторске студије	18 15 61 40 2 3 20 45 1
10	Да ли је студент уписао студије одмах након средње школе	Да Не	183 22

Рб.	Критеријум	Атрибут	Број испитаника
11	Разлози за стицање дипломе*	<i>Укупно одговора</i> Због напретка у животу Због добре зараде након завршених студија Због каријере Због напретка на тренутном послу Друго Нема посебних разлога	308 139 94 51 11 9 4
12	Запосленост	Запослени студенти Незапослени студенти	84 121
Напомена: Ставке 13- 17 односе се на запослене студенте			
13	Повезаност посла који се обавља са студијским програмом	Повезан Није повезан Повезан је у неким аспектима Неизјашњени	23 58 1 2
14	Број сати рада на недељном нивоу	<10 10-20 20-36 36-40 Неизјашњени	6 13 16 48 1
15	Да ли је посао допринео унапређењу вештина Вештине које су унапређене*	Да Не Неизјашњени <i>Укупно одговора</i> Вештина комуникације Интерперсоналних вештина Вештина креативности, снажљивости, упорности, одговорност, радних навика	63 11 10 94 25 16 16

Рб.	Критеријум	Атрибут	Број испитаника
15	Вештине које су унапређене*	Знања и вештина везано за посао који се обавља Организацијских вештина Компјутерске писмености Логичких вештина Знања страних језика Аналитичких вештина Вештине лидерства	12 8 7 4 3 2 1
16	Разлози за рад и студирање*	<i>Укупно одговора</i> Нема разлога Недостатак финансија Искуство и стручно усавршавање Додатни извор прихода Осамостаљивање	77 2 41 19 12 3
17	Мера усклађености обавеза на факултету и обавеза на послу Легенда: 1- Уопште не успевам да ускладим 5- Потпуно успевам да ускладим	Оцена 1 Оцена 2 Оцена 3 Оцена 4 Оцена 5 Неизјашњени	11 15 23 18 15 2
Напомена: Ставка 18. односи се на незапослене студенте			
18	Да ли студент има хонорарни посао током лета	Да Не Понекад Неизјашњени	43 6 36 36
19	Да ли је настава организована на начин који пружа могућност рада и студирања	Да Не Друго Неизјашњени	37 149 15 4

Рб.	Критеријум	Атрибут	Број испитаника
20	Видови комуникације са професорима изван факултета*	<i>Укупно одговора</i> Е-маил Телефон Друштвене мрже Онлине сервис Преко представника године Лично	215 166 16 4 2 1 26
21	Да ли студент планира да се запосли пре дипломирања	Планира Не планира Неизјашњени	111 58 36
22	Месечни приход домаћинства	Без примања < 30.000 динара 30.000- 50.000 динара 50.000- 100.000 динара > 100.000 динара Не желим да се изјасним	10 22 46 62 20 45

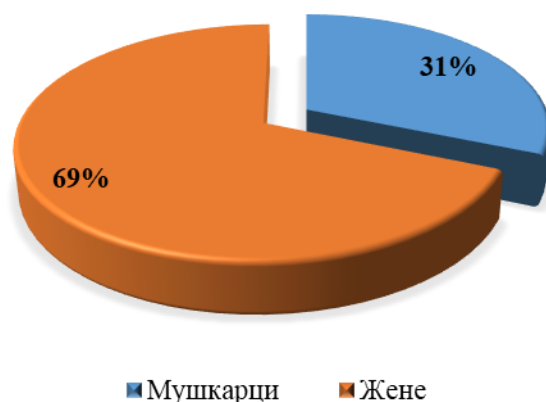
*Напомена: критеријуми означени симболом * указују да је за постојећи критеријум студент могао да одабере више одговора.*

3.3. Анализа спроведеног истраживања

Истраживање је спроведено на узорку од 205 студената.

Од укупног броја испитаника 69% сачињавају жене (141 испитаника), а преосталих 31% мушкарци (64 испитаника). На наредном графикону 8. биће приказана полна структура испитаника.

График 8: Процентуално изражена полна структура испитаника

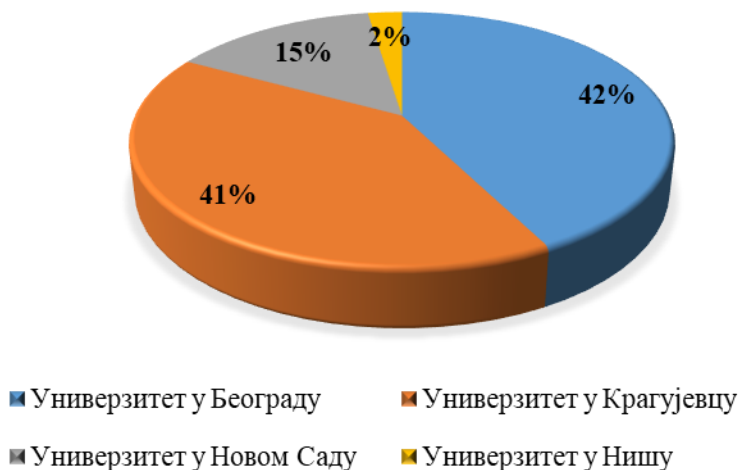
У истраживању су учествовали испитаници од 17 до 38 година. Треба имати у виду да иако највећи број факултета студенти уписују са 19 година, постоје и факултети који омогућавају средњошколцима да пре навршених 19 година упишу жељени факултет. Овде се пре свега мисли на Академију уметности, Факултет драмских уметности и њима сличне. Пошто се анкета односила на студенте свих Универзитета у Републици Србији, а међу њима и оне који су млађи од 19 година исти су узети у разматрање приликом анализе. Највећи број испитаника старости је од 19 до 28 година. Старосна структура приказана је на графикону 9.

График 9: Процентуално изражена старосна структура испитаника

Највећи број испитаника студира на Универзитету у Београду са 42,4 % учешћа у анкетама, затим следе Универзитет у Крагујевцу са 40,5%, Универзитет у Новом Саду са 14,6% и Универзитет у Нишу са 2,4%.

График 10: Процентуално изражена структура испитаника према Универзитету на којем студирају

Највећи број испитаника је са Факултета медицинских наука у Крагујевцу, затим са Економског факултета у Крагујевцу, Машинског факултета у Београду, потом следе и други факултети. У Табели 8. приказана је сегментација испитаника у зависности од области студија.

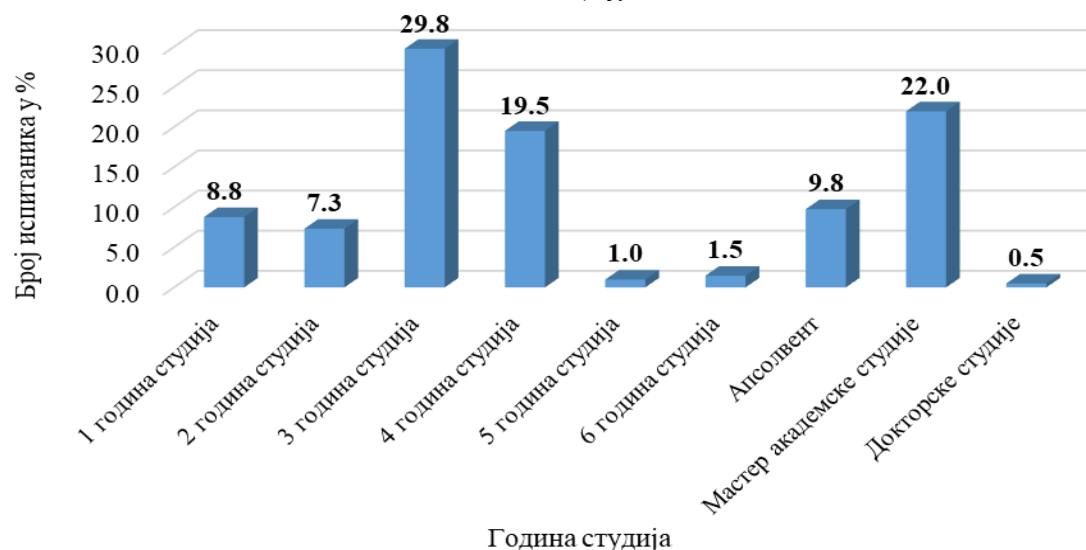
Табела 8: Сегментација испитаника у зависности од области студија

Област студија	Процентуално учешће (%)
Друштвено-хуманистичке науке	47 %
Техничко-технолошке науке	31 %
Медицинске науке	19 %
Природно-математичке науке	1 %
Интердисциплинарне науке	1%

Подела испитаника извршена је према годинама студија, и на основу података који су се добили може се закључити да је највећи број испитаника трећа година студија (61 испитаник), следе испитаници који похађају мастер академске студије (45 испитаника), затим испитаници који су на четвртој години студија (40 испитаника), апсолвенти (20 испитаника), првој година студија (18 испитаника), другој години студија (15 испитаника),

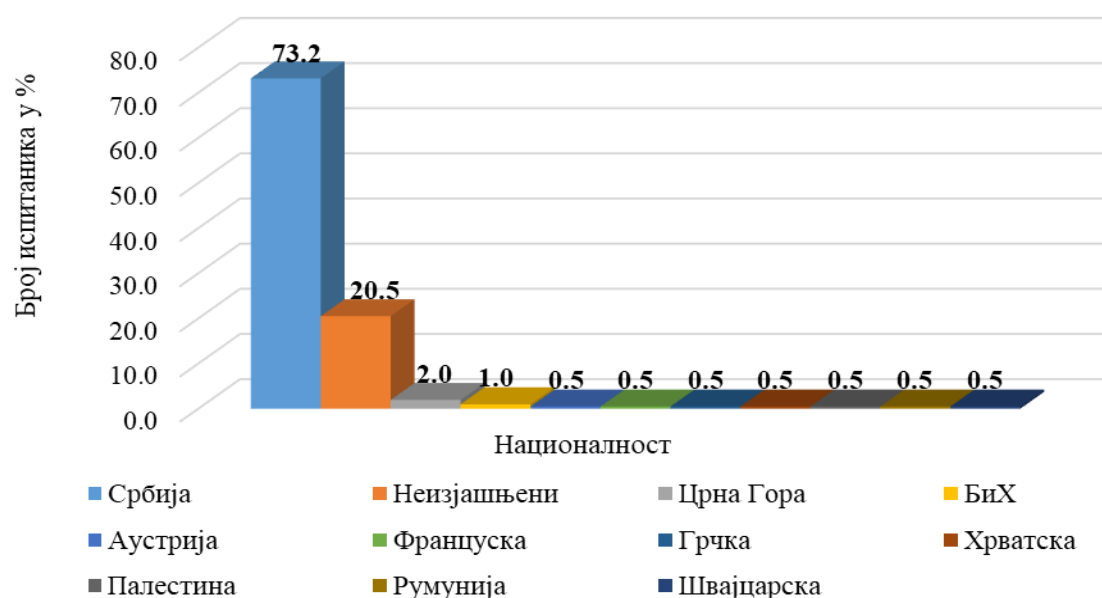
пете године студија (3 испитаника), шесте године студија (2 испитаника) и докторским студијама (1 испитаник). Ови подаци се могу приказати и графички.

График 11: Процентуално изражена структура испитаника према години студија коју похађају

На питање националности изјаснило се 80% учесника. Највећи број студената је српске националности (73,2%), затим следе студенти из Црне Горе (2%), Босне и Херцеговине (1%) и Аустрије, Француске, Грчке, Хрватске, Палестине, Румуније и Швајцарске (по 0,5%).

График 12: Процентуално изражена структура испитаника према националности

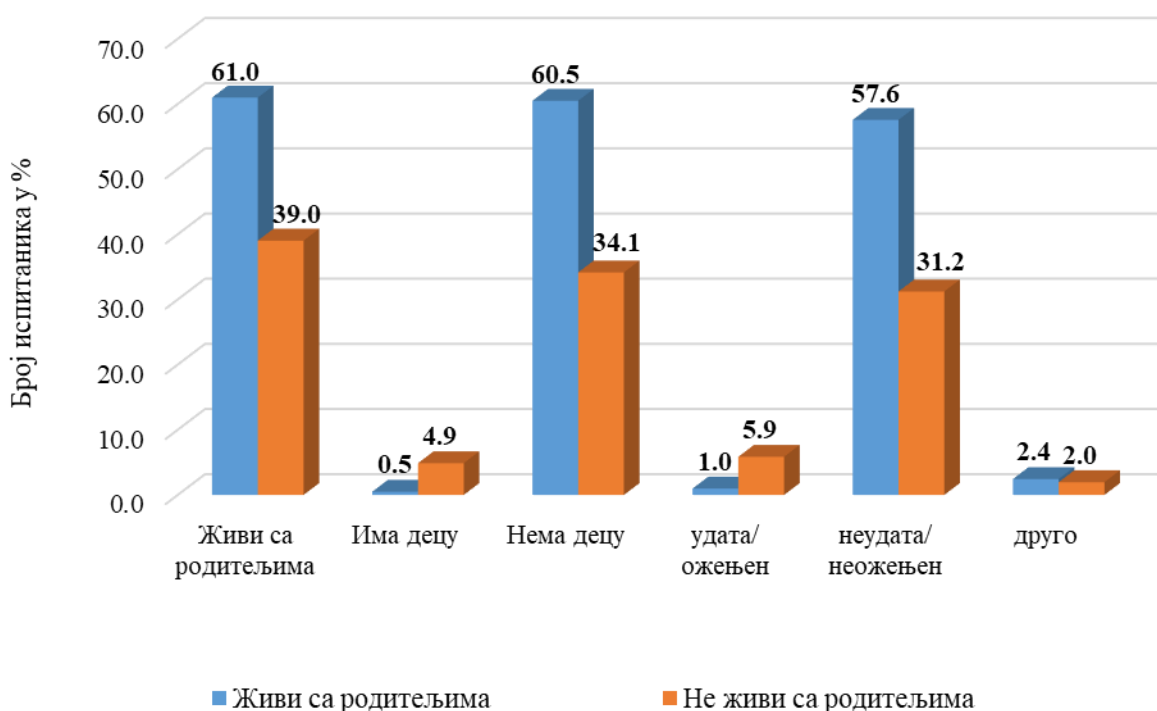

На основу података добијених из анкете, може се видети да 61% испитаника живи са родитељима. Од тог броја 0,5% испитаника има децу, 60,5% испитаника нема децу, затим 1% чине испитаници који су у брачној заједници, 57,6% чине испитаници који нису у брачној заједници и 2,4% испитаника су се изјаснили друго.

Даље, 39% испитаника не живи са родитељима. Од тог броја 4,9% има децу, 34,1% нема децу, затим 5,9% чине испитаници који су у брачној заједници, 31,2% чине испитаници који нису у брачној заједници и 2,0% испитаника су се изјаснили друго.

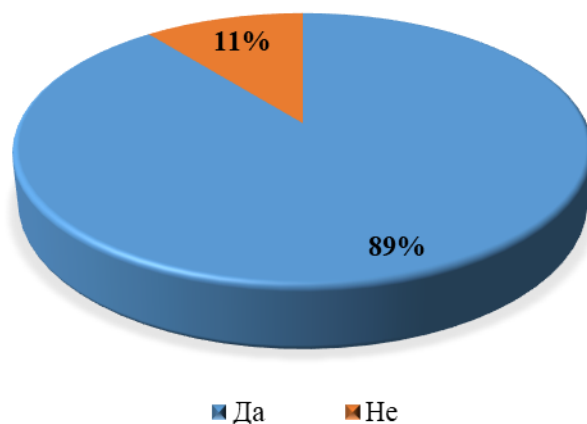
На Графику 13. такође се може видети да децу има укупно 6,4% испитаника, у брачној заједници је укупно 6,8% испитаника, неодатих/ неожењених испитаника је укупно 88,8%, а 4,4% од укупног броја испитаника изјаснило се друго.

График 13: Процентуално изражена структура студената према родитељству и брачном статусу у зависности од места становања

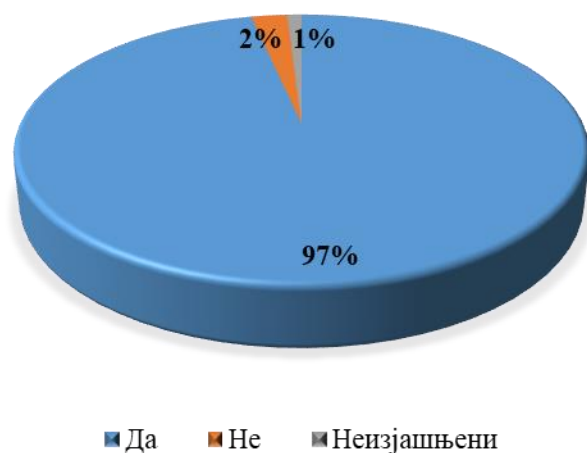
Испитаници су селектирани на основу одговора на питање да ли су одмах после средње школе уписали факултет или не. На ово питање, испитаници су одговорили следеће- 89% испитаника је уписало, док 11% испитаника није уписало факултет након средње школе.

График 14: Процентуално изражена структура студената према упису студија након средње школе

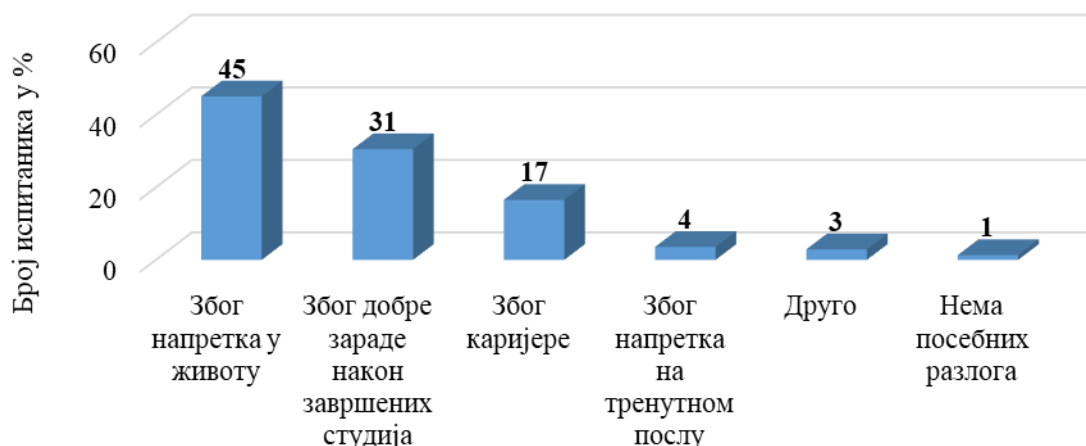
Највећи број испитаника, чак 97% има профил на друштвеним мрежама, само 2% нема и 1% испитаника се није изјаснило.

График 15: Процентуално изражена структура студената према коришћењу друштвених мрежа

На питање, који су разлози за стицање дипломе, испитаници су могли да изаберу више одговора, највећи број испитаника је одговорио да је разлог то да желе да напредују у животу- 45% испитаника, следећи разлог јесте добра зарада након завршетка студија- 31% испитаника, потребна им је због каријере- 17% испитаника, потребна им је због напретка на тренутном послу- 4% испитаника, 3% испитаника је одговорило да су то неки други разлози, а најмањи број испитаника је одговорио да нема неке посебне разлоге за стицање дипломе- 1% испитаника. Одговори на ово питање биће приказани у следећем графикону.

График 16: Процентуално изражена структура разлога студената за стицање дипломе

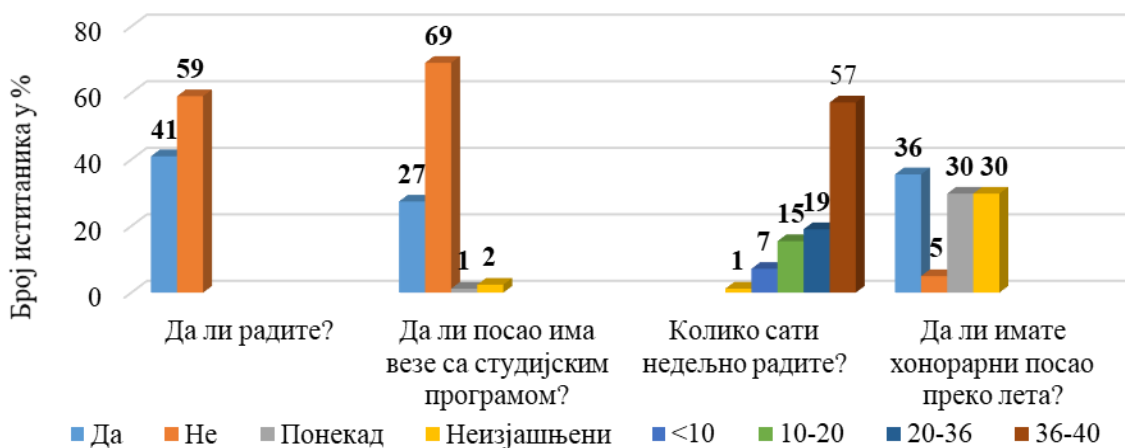

У радном односу налази се 41% од укупног броја испитаних студената. Са Графика 12. може се видети да код 69% студената који раде посао нема везе са студијским програмом, код 27% студената који раде посао има везе са студијским програмом, 2% запослених студената су неизјашњени, а код 1% посао је само у неким аспектима повезан са студијским програмом.

Највећи број запослених студената ради 36-40 сати недељно, 20-36 сати на послу проведе 19% запослених студената, 10-20 сати 15% запослених студената, а мање од 10 сати само 1% запослених студената.

Процентуално учешће студената који не раде износи 59% од укупног броја испитаника. Велики број студената који не раде имају хонорарни посао преко лета и то 36% од укупног броја студената који не раде, по 30% незапослених студената понекад има хонорарни посао или се нису изјаснили, а само 5% нема хонорарни посао.

График 17: Процентуално изражена структура студената према запослености

Најчешћи разлог зашто студенти раде и студирају је финансијске природе. 53,2% испитаника ради због недостатка финансија, 24,7% испитаника ради због стицања искуства и стручног усавршавања, за 15,6% испитаника посао представља прилику за додатни извор прихода, 3,9% жели да се осамостали, а 2,6% студената се изјаснило да нема посебан разлог зашто ради и студира.

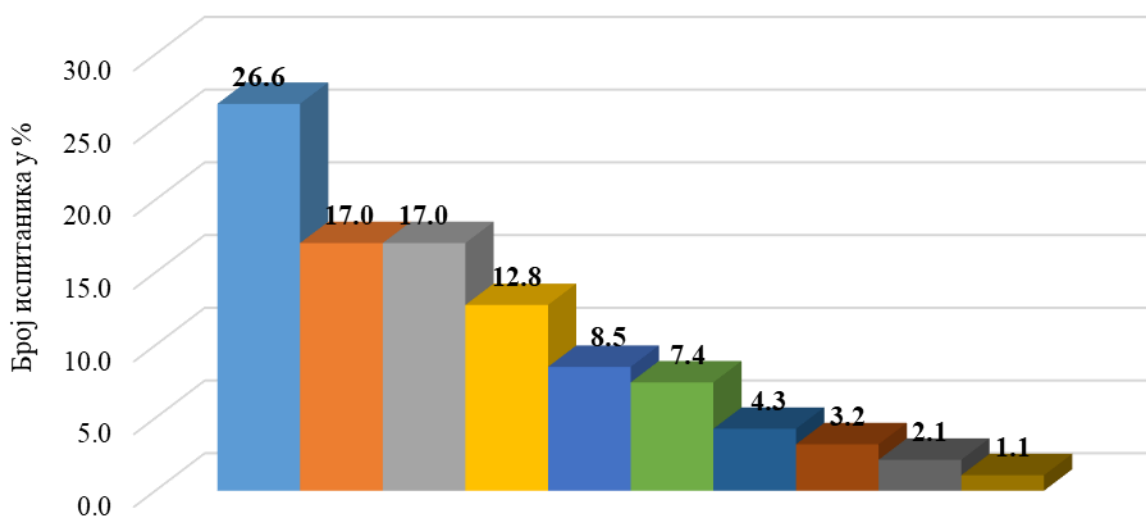
Испитаници који су у групи оних којима недостају финансијска средства, су одговорили и то да се њихове породице налазе у лошој финансијској ситуацији, да живе у вишечланим породицама и да родитељи са својим платама не могу да финансирају њихово школовање, да један или оба родитеља немају стални посао или нису уопште запослени. Испитаници који се налазе у групи оних који раде са циљем да стекну радно искуство и да се стручно усавршавају, навели су и следеће разлоге- након завршених основних студија добили су прилику да раде у струци и при том су уписали мастер студије, желе да напредују у каријери, желе да стекну довољно искуства о пословањима у циљу покретања сопственог бизниса у будућности, желе да напредују у послу, добили су пословну шансу која се не пропушта и слично. У групи испитаника који су одговорили да раде због зараде додатних прихода као разлоге испитаници су навели да им је потребан цепарац, да желе новац да искористе на путовања и сл.

График 18: Процентуално изражена структура разлога студената за рад током студирања

На питање да ли је посао којим се бавите унапредио ваше постојеће вештине и на који начин, одговорило је 88% запослених студената. Потврдан одговор дало је 75 % запослених студената, а негативан 13%. Са графика број 19 може се видети на су студенти највише унапредили вештине комуникације које чине 26,6% одговора, док унапређење вештина лидерства заузима само 1,1% позитивних одговора.

График 19: Процентуално изражена структура унапређених вештина запослених студената током рада

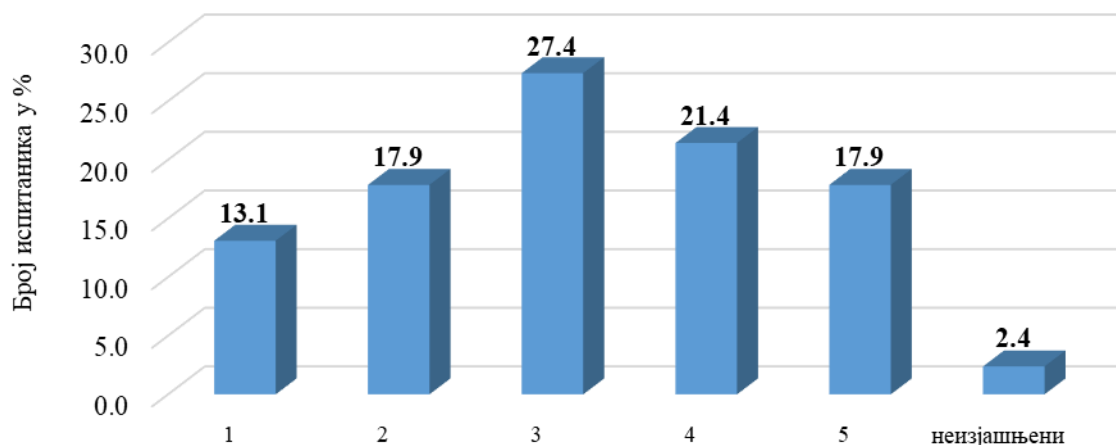

- Унапређење вештина комуникације
- Унапређење интерперсоналних вештина
- Унапређење вештина креативности, сналажљивости, упорности, одговорност, радних навика
- Унапређење знања и вештина везано за посао који се обавља
- Унапређење организацијских вештина
- Унапређење компјутерске писмености
- Унапређење логичких вештина
- Унапређење знања страних језика
- Унапређење аналитичких вештина
- Унапређење вештине лидерства

Запослени студенти су скалом од 1-5 оценили у којој мери успевају да ускладе обавезе на факултету са обавезама на послу. Оцена 1 означава да студенти уопште не успевају да ускладе обавезе на факултету са обавезама на послу, док оцена 5 означава да

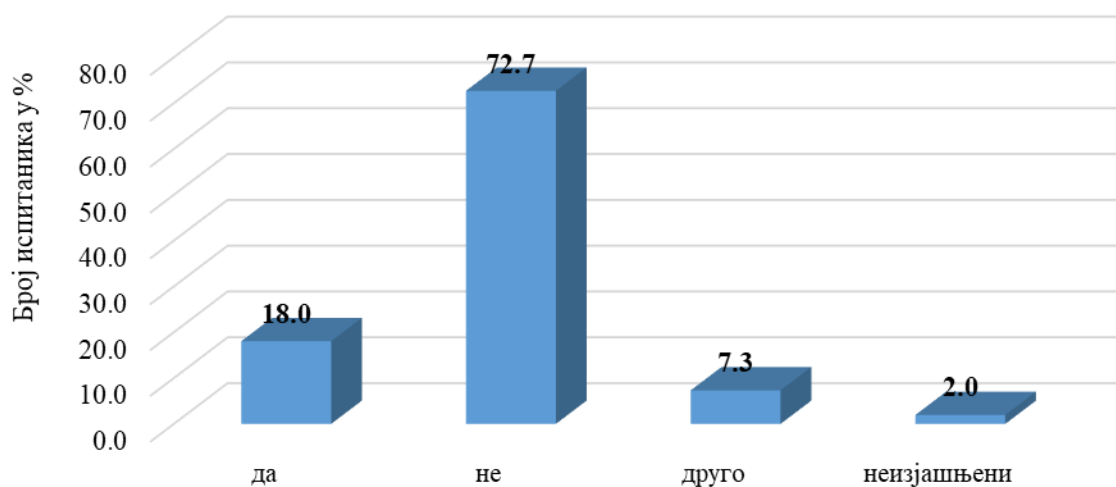
студенти у потпуности успевају да ускладе наведене обавезе. Резултати су приказани на графику број 20, а представљају процентуално изражене одговоре од укупног броја запослених студената.

График 20: Процентуално изражена структура оцене мере у којој студенти усклађују обавезе на послу и на факултету скалом 1-5

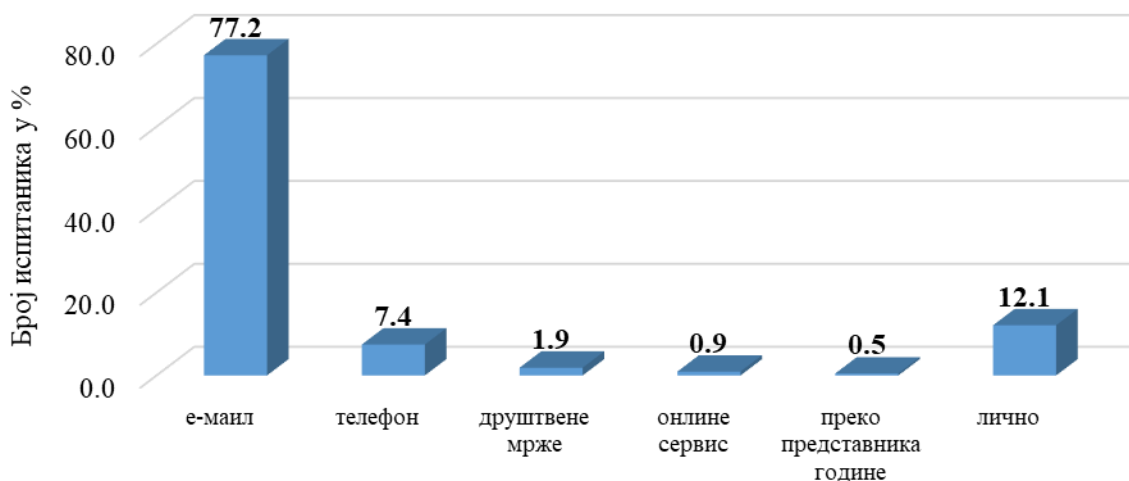
На графику број 21 представљена су мишљења студената на питање да ли сматрају да је одржавање наставе на факултетима прилагођено на начин који пружа запосленим студентима могућност да истовремено уче и раде. По овом питању се 72,7% студената изјаснило негативно.

График 21: Процентуално изражена структура одговора на прилагођеност наставе запосленим студентима

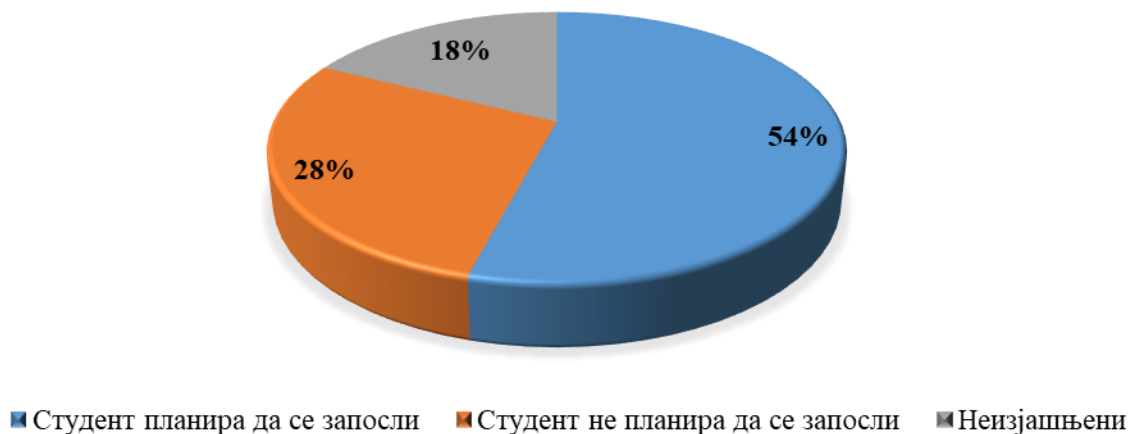
Студенти најчешће комуникацију са професорима ван факултета обављају путем електронске поште, њих 77% . Међутим коментари студената на ово питање углавном су указивали на да овај тип комуникације са појединим професорима функционише једносмерно, односно студенти често након упућивања е-маил-а не добијају одговор. Заступљеност осталих средстава комуникације приказује график број 22 на коме се може видети и податак да 12% студената са професорима комуницира искључиво лично у време консултација јер остали видови комуникације нису заступљени.

График 22: Процентуално изражена структура типова комуникације студената са професорима

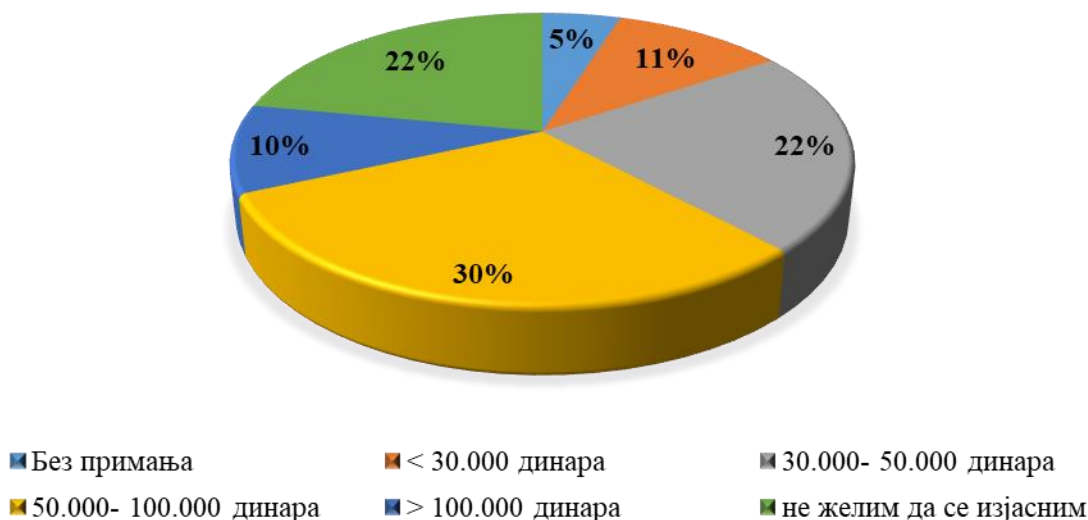
Више од половине од укупног броја испитаника планира да се запосли пре дипломирања (54%), остатак испитаника не планира (28%) или се није изјаснио (18%). Резултат је приказан на графику 23.

График 23: Процентуално изражена структура одговора испитаника о запослењу пре дипломирања

Према резултатима структуре финансијских примања у домаћинствима студената јасно је да највећи број студената има приход домаћинства од 50.000- 100.000 динара. Остале процентуалне вредности приказане су на графику број 24.

График 24: Процентуално изражена структура финансијских примања у домаћинствима

3.4. Дискусија резултата спроведеног истраживања

Анализирајући претходно спроведено истраживање, на узорку од 205 испитаника, може се закључити да је више од половине популације студената женског пола. Иако се старосна доб студената креће од 17 до 38 година, највећи број студената је узраста од 19 до 28 година. За очекивати је и податак да највећи број испитаника студира на Београдском Универзитету, обзиром да је он највећи у Републици Србији.

Испитаници се углавном опредељују за студије из области друштвено- хуманистичких наука и техничко- технолошких наука. Подаци указују и на то да је највећи број студената на половини основних академских студија или на мастер студијама. Ако усвојимо узорак меродавним, можемо доћи до закључка да се мањи број популације опредељује за високо образовање у односу на претходне године. Међутим, овај закључак остаје претпоставка јер јавно доступни подаци о броју уписаних студената за претходну годину нису ажурирани.

Просечан студент ће одмах након завршене средње школе уписати факултет. Разлози за стицање дипломе су напредак у животу, добра зарада након завршених студија и напредак у каријери.

Студенти су претежно српске националности. Остале националности су такође заступљене, али у знатно мањој мери. Јако мали број студената који живе са родитељима су у брачној заједници или имају децу. Нешто мањи број чине студенти који не живе са родитељима. Код ове групе проценат у брачној заједници и са децом нешто је већи у односу на претходно поменућу групу.

Узимајући у обзир да живимо у времену технолошког напретка сасвим је очекивана и чињеница да готово сваки студент користи друштвене мреже, а након е-маил-а и телефона, представља треће по реду средство комуникације са професорима ван факултета.

Данас ради и студира готово половина испитаних студената са пуним радним временом. Испитаници који нису запослени обављају хонорарне послове током лета. Разлози који су довели до тога су многобројни, али као један од најчешће помињаних јесте недостатак финансија.

Недостатак финансија је довео до тога да студенти раде различите послове како би себи обезбедили додатни извор прихода. Један део испитаника су, као разлог зато што раде навели да долазе из нижих друштвених слојева, али да имају жељу да студирају и да једино на тај начин могу себи овећбедити услове за студирање. Други део испитаника је као разлог навео то, да желе да поред основних прихода који добијају од родитеља, имају још финансија на располагању.

Испитаници, односно, студенти који раде и студирају, су приликом налажења посла, пажњу усмерили на то да пронађу посао који би био у складу са њиховим студијским програмом, али је мали број њих у томе успео. На основу анализе истраживања, студенти углавном раде послове који им омогућавају сарадњу са људима, па они у том смислу унапређују своје комуникационе способности и вештину рада са људима, што ће им у неком будућем послу увелико затребати.

Неколицина испитаника, углавном они који се налазе на мастер студијама и на докторским студијама, су у радном односу након завршеног основног студирања, и њихов посао је повезан са њиховим студијским програмом. Они на свом послу унапређују знања која су стекли на факултету и усавршавају се у својој струци.

У данашњем времену је, чак и након факултета, тешко наћи посао у струци, па студенти током студирања, послове углавном налазе преко разних студентских и омладинских задруга, јер није омогућено да студенти заснују радни однос и буду регуларно пријављени и скинути са листе незапослених. Послови који се налазе су хонорарни, трају најдуже до 3 месеца, а тешко је избалансирати обавезе на факултету и обавезе на послу.

Пошто финансијска ситуација у Републици Србији није на најбољем нивоу, али се ради на томе да се подигне ниво животног стандарда становништва, студенти ће још неки временски период морати да траже додатне изворе прихода, како би финансирали своје школовање и свој студентски живот. Факултети би у том случају, могли да изађу у сусрет студентима, да им омогуће да изостају са предавања, али и да им омогуће да исте и надокнаде у најкраћем могућем временском периоду. Поред тога, може се предложити свим конкурентним фирмама на тржишту, да се укључе у процес стипендирања студената и да им омогуће плаћену стручну праксу, како би студенти били што боље усресређени на школовање, да стекну потребна знања и да након студирања та стечена знања примене у пракси, односно на послу.

4. Закључак

Образовне институције су у последњих 10- ак година прошле велике реформе које су довеле до тога да су се начин и услови студирања у многоне променили у односу на период пре тога. Реформе које су захватиле образовне институције довеле су до тога да је данас студирање доступно великом броју људи, различите националности, различитих година, различитих финансијских могућности и слично.

Студирање некад и данас се веома разликује, а то се огледа у томе да је некада студирао много мањи број људи него данас, много више градива је имало за учење, другачији начин полагања испита у односу на данас, само најбољи су завршавали студије, велики број свршених студената је одмах почињао да ради након студија, само они који су на време завршавали своје студентске обавезе су били на буџету државе и слично.

Највећа новина која се јавља у последњих неколико година, а која је такође последица претходно наведених реформи, јесте да студенти данас истовремено и раде и студирају.

Студирање и рад истовремено, се данас налазе у узлазној путањи, и у краткој будућности постаће све чешћа појава међу студентима. Постоје бројни разлози због којих студенти почињу да раде, а на основу истраживања које је спроведено у овом раду, дошло се до података да је најчешћи разлог за рад студената лоша финансијска ситуација, односно недостатак финансија, неки од студената желе да на такав начин стекну искуство и да се усаврше, неким је то додатни извор прихода, док један број студената ради како би се осамосталили.

Према резултатима овог истраживања у Републици Србији 41% студената раде и студирају, те када упоредимо овај проценат са процентом студената који раде и студирају у другим земљама као што су Холандија, Немачка, Швајцарска, Аустрија, САД, долазимо до закључка да је знатно већи број оваквих студента у развијенијим земљама.

Поред тога што истовремено раде и студирају, студенти наилазе на разне препреке на факултетима и на основу истраживања у оквиру овог рада, дошло се још и до података да студенти који раде не могу у потпуности да ускладе своје обавезе на послу са обавезама на факултету, те да најчешће са професорима комуницирају путем мејла, али да ретко који факултет у Републици Србији има неке врсте олакшица за студенте који често због не присуства на предавањима не могу да изађу на испит. Имајући то у виду, предлог за факултете јесте да у неком наредном периоду изађу у сусрет овим студентима, да им омогуће флексибилно студирање имајући у виду информацију да факултете студирају и они из нижих друштвених слојева. Данас живимо у времену технолошког напретка које нам пружа низ могућности. Студирање 21. века захтева иновације које укључује одговарајуће технологије.

У будућности очекује се све учесталије коришћење групних и приватних четова, форума за дискусију, клауд система, видео и аудио комуникације, мудл портала и свих осталих видова модерне комуникације који ће омогућити бољу комуникацију студената и професора, лакшу размену знања, као и добијање правовремених информација.

Литература

1. American Council on Education, (2006), *Working their way through college: Student employment and its impact on the college experience*, Issue Brief
2. Ariño Villaroya A., Hernández Pedreño M., Llopis Goig R., Tejerina Montañana B., Navarro Susaeta P., (2008), *El oficio de estudiar en la Universidad: compromisos flexibles*, González Monteagudo J. (2010). Biografía, identidad y aprendizaje en estudiantes universitarios no tradicionales. Estudio de caso de una mujer trabajadora. *Profesorado. Revista de Currículum y Formación de Profesorado*, 14 (3)
3. Bailey, Thomas R., Smith S., Jenkins D., (2015), *Redesigning America's Community Colleges*, A Clearer Path to Student Success, Cambridge: Harvard University Press
4. Burston M., (2016), *I work and don't have time for that theory stuff: time poverty and higher education*, Journal of Further and Higher Education, Laurentian University
5. Callender C., (2008), *The impact of term- time employment on higher education students' academic attainment and achievement*, Birkbeck, University of London, London UK
6. Carnevale A., Smith N., Melton M., Price E., (2015), *Learning While Earning: The New Normal*, Center on Education and the Workforce, McCourt School of Public Policy, Georgetown University
7. European Commission/EACEA/Eurydice. (2014). *Modernisation of Higher Education in Europe: Access, Retention and Employability 2014*
8. Georgetown University Center on Education and the Workforce analysis of data from the Federal Reserve
9. Glennerster H., (2002), *United Kingdom education 1997-2001*, Oxford Rev Econ Policy 18
10. Jewell S., (2014), *The impact of Working While Studying on Educational and Labour Market Outcomes*, Business and Economics Journal, University of Reading, Reading, United Kingdom
11. OECD. 2015. *Education at a Glance Interim Report: Update of Employment and Educational Attainment Indicators*. преузето 07.12.2017. године са www.oecd.org ©OECD
12. Sanchez- Gelabert A., Figueroa M., Elias M., (2017), *Working while studying in higher education: the impact of the economic crisis on academic and labour market success*, European Journal of Education, research, development and policy, Volume 52, Issue 2

13. Oldfield L., Marks J., Rodwell J., Curry G., (2017), „*Psychological and demographic predictors of undergraduate non- attendance at university lectures and seminars*“, Department of Psychology, Manchester Metropolitan University, Manchester, UK
14. Nguyen N. и Williams P.J., (2017), „*Foster Interaction by the Integration of ICT with Sociocultural and Constructivist Learning Principles*“ The Open Polytechnic of New Zealand
15. Vavrek R., Kravcakova Vozarova I., Kotulic R., Bednarova L., Adamisin P., (2015), „*Communication tools and their use by teachers and students at the university*“, Faculty of Management, University of Presov in Presov

Интернет извори:

1. https://ncesdata.nsf.gov/datatables/gradpostdoc/2015/html/GSS2015_DST_16.html
2. https://ncesdata.nsf.gov/datatables/gradpostdoc/2015/html/GSS2015_DST_20.html
3. <https://sh.wikipedia.org/wiki/Student>
4. https://ncesdata.nsf.gov/datatables/gradpostdoc/2015/html/GSS2015_DST_16.html
5. <http://www.stat.gov.rs/WebSite/repository/documents/00/02/63/78/05-Obrazovanje.pdf>
6. <http://pod2.stat.gov.rs/ObjavljenePublikacije/G2012/pdf/G20122007.pdf>
7. <http://webrzs.stat.gov.rs/WebSite/Public/PageView.aspx?pKey=126>

Попис табела и графика

Табела 1: Стопа запослености студената током њиховог становања код родитеља	7
Табела 2: Број студената по области студирања за период од 2010. до 2015. године	12
Табела 3: Број стално запослених студената по области студирања за период од 2010. до 2015. године	14
Табела 4: Број уписаних и свршених студената у периоду од 2003. до 2016. године на територији Републике Србије	17
Табела 5: Број студената на буџету за период од 2003. до 2010. године	18
Табела 6: Укупна и полна структура студената по Универзитетима Републике Србије за школску 2008/ 2009 годину	19
Табела 7: Број испитаника према питањима из анкете	23
Табела 8: Сегментација испитаника у зависности од области студија	31

График 1: Број студената према области студија у САД за период од 2010. године до 2015. године	13
График 2: Број запослених студената према области студија у САД за период од 2010. године до 2015. године	15
График 3: Процентуално учешће стално запослених студената у укупном броју студената у САД за 2013. годину	16
График 4: Процентуално учешће стално запослених студената у укупном броју студената у САД за 2010., 2011. и 2012. годину	16
График 5: Процентуално учешће стално запослених студената у укупном броју студената у САД за 2015. годину	16
График 6: Процентуално учешће стално запослених студената у укупном броју студената у САД за 2014. годину	16
График 7: Укупна и полна структура студената по Универзитетима Републике Србије за школску 2008/ 2009 годину	20
График 8: Процентуално изражена полна структура испитаника	30
График 9: Процентуално изражена старосна структура испитаника	30
График 10: Процентуално изражена структура испитаника према Универзитету на којем студирају	31
График 11: Процентуално изражена структура испитаника према години студија коју похађају	32
График 12: Процентуално изражена структура испитаника према националности	32

График 13: Процентуално изражена структура студената према родитељству и брачном статусу у зависности од места становања	33
График 14: Процентуално изражена структура студената према упису студија након средње школе	34
График 15: Процентуално изражена структура студената према коришћењу друштвених мрежа	34
График 16: Процентуално изражена структура разлога студената за стицање дипломе	35
График 17: Процентуално изражена структура студената према запослености	35
График 18: Процентуално изражена структура разлога студената за рад током студирања	36
График 19: Процентуално изражена структура унапређених вештина запослених студената током рада	37
График 20: Процентуално изражена структура оцене мере у којој студенти усклађују обавезе на послу и на факултету скалом 1-5.....	38
График 21: Процентуално изражена структура одговора на прилагођеност наставе запосленим студентима	38
График 22: Процентуално изражена структура типова комуникације студената са професорима.....	39
График 23: Процентуално изражена структура одговора испитаника о запослењу пре дипломирања	39
График 24: Процентуално изражена структура финансијских примања у домаћинствима	40

ПРИЛОГ 1

Pozivam Vas da popunite upitnik „Rad u toku studija”:

Hvala Vam na vremenu koje ste
izdvojili da popunite ovaj upitnik!

***Обавезно**

**1. Koliko imate
godina? ***

2. Pol: *

Означите само један овал.

☐ M

☐ Z

**3. Na kom
fakultetu
studirate i
gde? ***

**4. Godina
studija: ***

5. Nacionalnost:

6. Bracni status: *

Означите само један овал.

☐

neudata/neozenjen

☐

udata/ozenjen

☐

drugo

7. Da li imate decu? *

Означите само један овал.

☐ da

☐ ne

8. Da li živite sa roditeljima? *

Означите само један овал.

☐ da

☐ ne

9. Da li imate profil na društvenim mrežama?

Означите само један овал.

☐ da

☐ ne

10. Da li ste odmah nakon završene srednje škole upisali studije? *

Означите само један овал.

☐ da

☐ ne

11. Razlozi za sticanje diplome? *

Изаберите све што важи.

☐ želim da dobro zarađujem nakon što završim studije

☐ želim da napredujem u životu

☐ potrebna mi je zbog karijere

☐ potrebna mi je zbog napretka na trenutnom poslu

☐ ne znam

☐ drugo

12. Da li radite? *

Означите само један овал.

☐

da

☐

ne

**13. Ако је одговор потврдан,
да ли Вас посао има везе са
студијским програмом?**

14. Koliko sati nedeljno radite?

Означите само један овал.

- ☐ 36-40
- ☐ 20-36
- ☐ 10-20
- ☐ manje od 10
- ☐ 0

**15. Da li Vam je posao koji
obavljate doprineo
unapređenju veština i kojih?**

**16. Koji su razlozi zbog kojih
ste se odlučili da radite i
studirate?**

17. Na skali od 1-5 ocenite u kojoj meri uspevate da uskladite obaveze na fakultetu sa obavezama na poslu? ocena 1- uopšte ne uspevate da uskladite obaveze na fakultetu sa onim na poslu, ocena 5- potpuno uspevate da uskladite obaveze na fakultetu sa onim na poslu

Означите само један овал.

☐ 1

☐ 2

☐ 3

☐ 4

☐ 5

18. Da li mislite da je način održavanja nastave na fakultetu prilagodjen tako da pruža mogućnost studentima i da uče i da rade? *

Означите само један овал.

☐

da

☐

ne

☐

drugo

19. Na koji način obavljate komunikaciju sa profesorima van fakulteta? *

20. Ukoliko niste u radnom odnosu, da li preko leta imate honorarni posao(navedite razloge)?

21. Da li planirate da počnete da radite pre nego što diplomirate?

Означите само један овал.

☐ da

☐ ne

22. Koliki je mesečni prihod vašeg domaćinstva?

Означите само један овал.

☐

Bez primanja

☐

Do 30.000 dinara

☐

Od 30.000 do 50.000
dinara

☐

Od 50.000 do 100.000
dinara

☐

Preko 100.000 dinara

☐

Ne želim da se
izjasnim

Омогућава

